

26.08.2016 г. / 05:04:27

Вяра

26.08 по еретическия, †13 август по църковния календар - Св. мъченик Иполит. Пренасяне мощите на св. преподобни Максим Изповедник. Св. Тихон, епископ Задонски. Намиране на мощите на блажения Максим Московски, Христа ради юродив

В памет на светия мъченик Иполит († 258 г.)

След мъченическата смърт на свети архидякон Лаврентий, блаженият Иполит, военачалник и пазач на тъмницата, с чест погребал многострадалните останки на мъченика, който за него отначало бил затворник, а после станал учител. Блаженият Иполит се завърнал вкъщи едва на третия ден след погребението. Всички негови домашни - деветнадесет човека

от двата пола - били християни. Те били научени на истината на християнската вяра и след това кръстени от свети Лаврентий. Заедно с целия си дом блаженият Иполит след обща молитва се причастил с Божествените Тайни на Тялото и Кръвта Христови, а след това, след приемането на духовната храна, била сложена трапеза за подкрепяне на телата. Но преди да пристъпят към нея, дошли войници, хванали блаженият Иполит и го повели при цар Деций. Когато го видял, царят се засмял и казал:

- Да не би и ти да си станал магьосник, защото си откраднал тялото на Лаврентий?

- Аз не съм магьосник, а християнин - отговорил блаженият Иполит.

Тогава разгневеният цар заповядал да го бият по устата с камъни, а след това да свалят дрехата му, която била обичайното облекло на християните.

- Ти не ме разголи, но ме облече в още по-ценна дреха - отвърнал на това блаженият Иполит.

- Нима ти повече не почиташ боговете, щом си така безумен и не се срамуваш от голотата си? - попитал царят.

- Аз съм мъдър, а не гол - възразил блаженият Иполит - защото се облекох в Христа. Бях безумен тогава, когато като теб служех на бесовете. Бях гол тогава, когато нямах Христовата благодат, а сега съм християнин.

- Принеси жертва на боговете - предложил царят, - за да не погинеш от мъченията, подобно на Лаврентий.

- О, ако мога да се удостоя с участието на свети Лаврентий, името на когото ти, окаяният, със скверните си уста не трябва и да произнасяш! - възкликнал блаженият Иполит.

Царят заповядал да го прострат на земята и да го бият безжалостно с пръчки. Светият мъченик в това време гръмко извикал:

- Аз съм християнин! Тогава мъчителят заповядал да прекратят побоите, да вдигнат блажения Иполит от земята и да го облекат в обичайната воинска дреха. Освен това се обърнал към светия мъченик и казал:

- Спомни си за твоя военен сан и бъди както преди наш приятел, и както преди принасяй жертви заедно с нас.

- Аз съм воин на Христа, моя Спасител, и за Него искам да умра - отговорил блаженият.

След това Декий казал на епарха Валент:

- Вземи всичкото му имущество, а него мъчи до смърт.

В този ден изпратените от Валериан разграбили имуществото на блажения Иполит. Когато разбрал, че в дома на Иполит са намерени вярващи в Христа, Валериан заповядал да ги доведат при него. Сред тях се намирала и Конкордия - жената, която откърмила Иполит. Като се обърнал към тях, Валериан казал:

- Пожалете живота си, за да не погинете заедно с господаря си Иполит.

- Ние повече искаме да умрем с чест за вярата в Христа заедно с нашия господар - отвърнала Конкордия, - отколкото да живеем сред вас, нечестивите.

- Породата на робите не може да бъде поправена по друг начин освен с рани - казал Валериан и заповядал да бият Конкордия с оловни пръти.

По време на побоите светата мъченица предала духа си на

Господа. Там, пазен от войниците се намирал и блаженият Иполит. Той видял мъченическата кончина на своята бавачка и с радост възкликнал:

- Благодаря Ти, Господи, че тази, която ме е кърмила, си изпратил преди мен в Твоето царство при светиите Ти!

Епархът казал:

- Ти все още ли се надяваш на магьоснически хитрости, не почиташ боговете и не се покоряваш на заповедта на царя - Валериан се ядосал, и заповядал всички заедно с Иполит да бъдат изведени от Тивуртинските врати извън града и там да ги убият.

По пътя свети Иполит ободрявал всички:

- Не се бойте, и аз, и вие имаме над себе си един Владика.

Когато дошли на мястото на екзекуцията, всички били посечени от войниците пред очите на блажения Иполит. Приелите тази мъченическа смърт - от различна възраст и пол - били осемнадесет човека, без света Конкордия, посечена в града. Самия свети Иполит, по заповед на епарха, привързали към диви коне и влачили по каменисти места дотогава, докато душата му не се преселила при Господа. Светия мъченик Иполит заедно с целия си дом пострадал за Христа в тринадесетия ден на месец август и в третия ден след мъченическата кончина на свети Лаврентий.

Когато настъпила нощта, на мястото на екзекуцията дошъл свети Иустин презвитер с вярващи, събрал телата на светите мъченици и ги погребал там. Макар и да търсили старателно тялото на света Конкордия из целия град, не могли да го намерят. Това така силно опечалило свети Иустин, че той заплакал. По заповед на мъчителя, честното тяло на света Конкордия било хвърлено на нечисто място. Християнин на

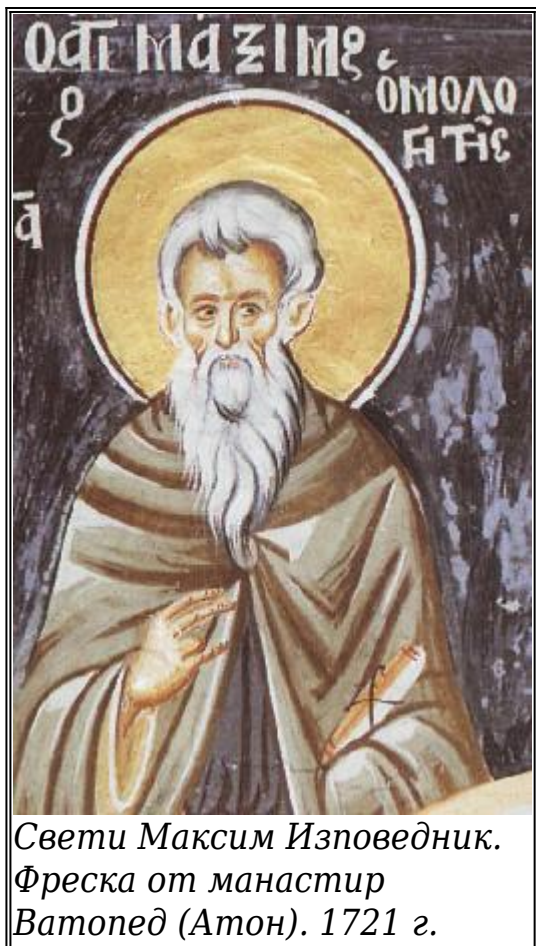
име Иринея, узнал за това от един войник три седмици след смъртта на блажения Иполит. Той взел със себе си един друг християнин - Авундий, и през нощта извлякъл тялото на светата мъченица, което никак не пострадало от нечистотата, и го занесъл при презвитера Иустин. Той бил много радостен и погребал честните останки до тялото на свети Иполит и останалите мъченици. На сутринта Валериан разбрал за това. Той заповядал да хванат Иринея и Авендий, да ги хвърлят там, откъдето те извадили тялото на света Конкордия, и да ги потопят живи в нечистотите. И двамата умрели на двадесет и шестия ден от месец август. Свети Иулиан извадил телата им през нощта и ги погребал при мощите на свети Лаврентий, прославяйки Христа Бога, славен с Отца и Светия Дух во веки. Амин.

В същия ден е пренасянето на честните мощи на преподобния наш отец Максим изповедник, честван на 03.02 (21 януари по църковния календар).

В този ден е намирането на мощите на блажения Максим Московски, Христа ради юродив.

В този ден е упокоението (през 1783 г.) и откриването (през 1861 г.) на мощите на свети Тихон, епископ Воронежки, Задонски чудотворец.

**Житие на преподобния наш отец Максим
Изповедник**

Великият не само по име , но и по целия си живот преподобен Максим бил роден в престолния град Константинопол. Родителите му били знатни и благочестиви и му дали сериозно научно образование. Той изучил из основи философията и богословието, достигнал висша слава с мъдростта си и бил уважаван дори в царските палати. Заради неговия ум и праведен живот, цар Ираклий го почел, въпреки волята му, със званието първи секретар и го направил свой съветник. Преподобният Максим се ползвал с любовта и уважението на придворните и донасял много полза на целия царствен град.

По това време възникнала ереста на монотелитите, които признавали в нашия Господ Христос само една воля и едно произволение . Тази ерес се развила от предишната евтихианска ерес, която безразсъдно признавала в Христа само едно естество, въпреки православното изповедание, което

утвърждава в нашия Господ, въплътилия се Бог, две естества и две воли, две произволения и действия, присъщи за всяко естество, но съединени в едното Лице на Христа, защото Христос е Бог, неразделяем в две лица, но неслитно познаваем в две естества. Защитници и разпространители на монотелитството били отначало Кир, патриарх Александрийски, Сергей Константинополски и дори самият цар Ираклий, когото те увлекли в своята ерес. За да я утвърдят, двамата свикали поместни събори - в Александрия и в Константинопол, разпратили навред своите постановления и прелъстили целия Изток. Само свети Софроний, патриарх Иерусалимски, се противял и не приемал лъжеучението. Блаженият Максим видял, че ереста е проникнала и в царските палати и е заблудила дори самия цар, затова започнал да се опасява и други по неговия пример да не се увлекат от нея. Той оставил званието си и цялата светска слава и отишъл в отдалечения Хризополски манастир, където станал монах, според думите на псалома: “Желая по-добре да бъда при прага на Божия дом, отколкото да живея в шатрите на нечестието”. След няколко години заради добродетелния си живот той бил избран за авва, или настоятел, на манастира.

Междувременно патриарх Сергей внушил на цар Ираклий да напише изповедание на тяхната неправя вяра. Царят нарекъл това изпълнено с монотелитска ерес изповедание “ектезис”, тоест изложение, и заповядал на всички да вярват така, поради което Христовата Църква била раздирана от смутове. Като виждал как се вълнуват църквите в Константинопол и по целия Изток и как се множат и укрепяват еретиците, а православието се умалява и се колебае, връхлитано от бурите на гонението, авва Максим скърбял духом, въздишал и много плакал. Той научил, че на Запад ереста не намерила последователи и била напълно отхвърлена, защото римският папа Северин не приел царското “изложение”, а приемникът

му папа Йоан на събор предал ектезиса на анатема. Блаженият Максим оставил своя манастир и отишъл в западните страни. Той не можел да се установи в Иерусалим поради нападенията на сарацините и искал да се засели в стария Рим, предпочитайки да живее с православни, които твърдо пазят вярата. По пътя си посещавал епископите на африканските градове и беседвал с тях, утвърждавал ги във вярата и ги учел как да избегнат коварството и хитроумно изpletените мрежи на противниците. На живеещите далече той изпращал послания, в които ги поучавал в правоверието и ги убеждавал да се пазят от ереста.

През това време починал Константинополският патриарх Сергей, а мястото му заел Пир, привърженик на същата ерес. Умрял и Александрийският патриарх Кир, а после и царят. Но преди кончината си той видял, че мнозина велики и свети архиереи и богомъдри отци не само отхвърлят неговото изложение на вярата, но дори го предават на анатема. Той много се смутил и повсеместно извещил, че това изповедание не е негово, а на бившия патриарх Сергей, който сам написал "изложението" и убедил царя да го подпише. Когато цар Ираклий починал, негов приемник станал синът му Константин, но той царувал само четири месеца, защото бил отровен от мащехата си Мартина, която със съдействието на патриарха сложила на престола своя син Ираклион. След шест месеца против Ираклион въстанали всички сановници. Те го хванали, отрязали му носа и направили същото и с майка му Мартина, а после с позор прогонили двамата на заточение. На престола те сложили сина на Константин, внука на Ираклий, на име Констанс, който по-късно станал баща на Константин Погонат. Когато той заел престола, тогавашният Константинополски патриарх Пир - единомишленикът на Мартина, на когото народната мътва приписвала съучастие в отравянето на Константин, много се изплашил, самоволно се

отрекъл от сана си и избягал в Африка в изгнание. След него патриаршеския престол заел Павел, също еретик монотелит. От тази ерес се увлякъл и царят и станал неин поборник и разпространител.

Още докато преподобният Максим бил в Африка, там пристигнал и избягалият от своя престол Пир, който започнал да обикаля градовете и да прелъстява православните в своята ерес. Много вреда би причинил той на Христовата църква, ако нямаше за противник преподобния Максим, с когото се срещал и с часове се състезавал в спорове за вярата. По желание на патриция Григорий, управителя на тази страна, африканските епископи трябвало да се съберат в Картаген, за да послушат споровете на двамата за вярата. Когато пренията започнали, богомъдрият Максим победил Пир, опровергал доводите му въз основа на божествените книги и догматите на светите отци. Той доказал, че тъй като в Христос Господ има две естества, в Него трябва да има и две воли, две произволения и действия - обаче неразделими в едно лице. Победеният Пир се присъединил към православните и бил приет от Църквата с любов и почит с титлата патриарх. Тогава той съставил и изложение на православното изповедание. После се отправил в Рим при папа Теодор, който бил приемник на Йоан. Папата го приел с почести, като православен Константинополски патриарх. Когато в Константинопол се разчуло, че Пир се присъединил към православните, сборището на еретиците било омрачено от завист. Те пуснали сред народа лъжливия слух, че африканските епископи и папата са принудили Пир въпреки волята му да се присъедини към тях. Това стигнало и до царя. Той веднага пратил в Италия един свой сановник, еретика Олимпий, за да обърне отново Пир към монотелитското изповедание. Олимпий пристигнал в град Равена, призовал от Рим Пир и го убедил да се върне към предишната ерес. А той, подобен на пес, който се връща на

избълваното, заслужил анатемата, на която впоследствие заедно с единомишлениците си бил предаден от светите отци.

По това време цар Констанс, подобно на дядо си Ираклий, по внушение на Константинополския патриарх еретик Павел написал свое изповедание на вярата, преизпълнено с ерес, и го нарекъл типос (образец), а после го разпратил навред и заповядал да се вярва така. Този образец на вярата стигнал в Рим, когато папа Теодор бил вече на смъртен одър. След кончината му негов приемник станал блаженият Мартин. Царят желал новопоставеният папа да приеме съставения от него типос, но папата го отхвърлил и казал:

- Дори и целият свят да пожелае да приеме това ново, противно на православието учение, аз няма да го приема и няма да отстъпя от евангелското и апостолското учение, а също и от преданията на светите отци, даже ако ме заплашва смърт.

Свети Максим, авата на Хризополския манастир, по това време се намирал в Рим. Той посъветвал блажения папа Мартин да свика поместен събор и да осъди царския типос като еретически и противен на учението на Христовата църква. Папата така и направил. Той свикал сто и пет епископи, сред които бил и авва Максим, и поставил за обсъждане заблужденията на Кир, Сергей, Пир и Павел, а също и царското еретическо изповедание. Лъжеучението било предадено на анатема и папата писал повсеместно до всички вярващи, като ги утвърждавал в православието, разяснявал еретическите заблуди и ги предпазвал от тях. Когато научил за това, царят се преизпълнил с гняв и силна ярост, изпратил в Италия своя наместник Теодор Калиопа и му заповядал да хване папа Мартин, против когото повдигнал лъжливите обвинения, че е встъпил в съглашение със сарацините, подстрекава ги да нахлуят в гръко-римското царство и да

започнат война против царя, а също и че неправо изповядва вярата на светите отци и хули Пречистата Божия Майка. Когато пристигнал в Рим, царският наместник публично обвинил папата във всичко това. Блаженият Мартин, който не бил виновен в нищо, се защитавал против злонамерената клевета.

- Със сарацините - казвал той - никога не съм встъпвал в никакво съглашение, а само пращам милостиня на православните братя, които живеят сред тях в голяма нищета и бедност. Ако пък някой не почита Пречистата Божия Майка, не Я изповядва и не Ё се покланя, да бъде проклет в този и в бъдещия век. И не ние, а други неправо изповядват и пазят светата вяра, предадена от апостолите и отците.

Царският наместник, без да слуша оправданията на папата, го признал за виновен във всичко, като добавил и това, че той уж незаконно заел престола. После наредил на войници да го хванат тайно през нощта и го отправил при царя. Блаженият Мартин бил заточен в Херсонес, където починал.

Няколко дни преди това в Рим бил хванат и преподобният Максим заедно с ученика си Анастасий. Качили двамата на един кораб и в окови ги изпратили в Константинопол. Така заповядал царят, защото знаел по чий съвет и по чие внушение бил свикан съборът, осъдил монотелитите и неговото послание. Когато преподобният пристигнал във Византия, при

послание. Когато преподобният пристигнал във Византия, при

него се явили пратеници на царя, които още с погледа си издавали своята силна неприязън към него. Те безсрамно хванали преподобния, бос и без дрехи, окован във вериги, и го повлекли по улиците, а огорченият му ученик ги следвал. Накрая го затворили в едно тъмно помещение и не позволили на ученика му да остане с него, а го заключили в друга тъмница. След няколко дни преподобният бил доведен за разпит в царския дворец, където се събрал целият сенат, но царят не присъствал. Когато влязъл, погледите на всички, изпълнени със злоба и неприязън, се устремили към него. Било поръчано на един сановник, който имал званието ковчежник и пазител на хазната, да води разпита.

Той бил мъж многословен и красноречив, умееел да повдига лъжливи обвинения, а в изопачаването на истината бил най-изкусен от всички. Каква злоба и безсрамие показал той! Какви упреци и оскърбления нанесъл! Той не се посвенил нито от почтените старини на светеца, който тогава бил на повече от седемдесет години, не се смутил пред благодатта, сияеща във зора му, не пощадил кроткия и достолепен, открит и любвеобилен характер, нито званието на преподобния. Неправедният обвинител повдигнал против невинния неща, които не съответствали нито на истината, нито на здравия разум, в многословните си речи разкрил злонамерена хитрост, дързост и лукавство на нрава и проявявал най-голямо безсрамие и неразумие. Разбира се, той не можел да отговори основателно против убедителните, изпълнени с кротост и благоразумие възражения на преподобния, показал безразсъдство и нетърпение в думите си, и затова бил победен. Какво било казано и направено тогава, какви обвинения се повдигали против невинния, как лъжливите хора се опивали да представят своята неправда за истина, е описал другият ученик на преподобния Максим, който също се наричал Анастасий и бил апокрисиарий на Римската църква. Тук ще

приведем част от неговото обширно повествование.

Беззаконният обвинител застанал пред светеца и веднага започнал да хули незлобивия мъж с най-грозни слова и да го заплашва. Той го наричал безсъвестен, предател на отечеството, враг на царя и му приписвал най-срамни и престъпни неща. Когато светецът запитал в какво предателство го упреква, ковчезникът отвърнал с възмутителна клевета и представил на съда несъмнено лъжливи свидетели. Той упреквал преподобния, че предал много големи градове на варварите, че откъснал от родните предели Александрия, целия Египет и Пентапол и ги присъединил към владенията на сарацините, към които бил настроен дружески и доброжелателно.

Светият разяснил, че това обвинение е лъжливо и смехотворно.

- Каква общо имам аз, монахът, със завоевателите на градове и мога ли аз като християнин да имам общение със сарацините? Напротив, винаги съм желал само онова, което е полезно за християнските градове.

Но безсрамният клеветник започнал да измисля и други лъжи, сплитайки ги като някакви съновидения. Той извисявал неблагоприлично гласа си и викал, че блаженият Максим хулел източния цар и наричал по-достойни за почести западните царе. При това отново се позовавал на лъжесвидетели. Преподобният въздъхнал тежко и казал:

- Благодаря на моя Бог, че съм предаден във вашите ръце и понасям изтезания за несправедлива вина, за да се очистя така от своите съзнателни прегрешения и пороците в моя живот. Но за да отговоря накратко на вашите лъжливи обвинения, първо ще попитам: от мен самия ли чухте такава хула против царя, или някой друг ви каза за нея?

Те отвърнали:

- Научихме от други, които са я чули от твоите уста.

Когато светителят ги помолил да призват тези хора, за да свидетелстват лично, обвинителите казали, че те вече не са между живите.

Преподобният отговорил:

- Щом онези, които са чули подобна хула от моите уста, вече са умрели, защо не ме повикахте на разпит по-рано, докато са били живи? Тогава и вие нямаше да поемате излишен труд, и аз щях да понеса наказание за очевидна вина. Но едно е истина: както са лъжливи вашите клевети за мен, така и онези, които ме изправиха на съд, не са имали пред очите си Бога, Който изпитва сърцата на човеците. Нека не се удостоя да видя Господнето пришествие и да престана да се наричам християнин, ако някога дори съм и помислял онова измислено от вас лъжливо съновидение, ако съм го разказал пред някого или пък от някого съм го чул!

Тогава призвали един лъжесвидетел, на име Григорий,

който твърдял, че в Рим е чул как Максимовият ученик Анастасий нарича царя “поп”, а на това се научил от своя учител. Свети Максим възразявал против думите му и мъжествено опровергал клеветата. Той казал:

- Когато Григорий беше в Рим, той беседваше с нас за едната воля, като ни предлагаше да приемем догматичното съчинение, наречено “типос”. Но ние отказахме, като предпочетохме онова, което е полезно за душите ни. Бог ми е свидетел, че нито аз, нито ученикът ми някога сме казвали нещо подобно на това, в което сега ни обвинявате! Но помня, че тогава казах не на ученика си, а на самия Григорий следното: да изследват и определят догматите на вярата, е работа на свещенослужителите, а не на императорите, защото на свещениците е предоставено да помазват царя, да възлагат ръце върху него, да извършват тайнството Евхаристия, да предстоят пред олтара и да извършват всички останали Божествени и велики тайнства. Ето какво казах тогава и го повтарям и сега. И самият Григорий няма да се откаже да потвърди думите ми, а ако направи това, ще се откаже от самия себе си. За всичко това нека всеки ме обвини или ме оправдае пред съда.

Обвинителите, надяващи се на силата на лъжесвидетелството, не знаели какво повече да направят и извели преподобния от събранието. После повикали ученика му Анастасий. Те се опитали да го смутят със строги думи и резки заплахи, за да потвърди клеветата против учителя си, и го принуждавали да свидетелства, че учителят му се отнасял жестоко с Пир, когато в Рим спорел с него за вярата. Анастасий мъжествено твърдял, че учителят му не само не е сторил никакво зло на Пир, но се отнасял към него с особено почтение. За това прямодушие той бил бит с юмруци по врата, лицето и главата, защото обвинителите се стараели да победят истината с насилие, а после го хвърлили в тъмница. Те не се

задоволили с предишното лъжливо обвинение и с пристрастния разпит и отново повикали свети Максим и се опитали да победят твърдостта му с нови лъжи. Този път твърдели, че свети Максим е последовател на учението на Ориген и се съгласява с него във всичко. Светият леко и без труд опровергал лъжливите обвинения като напълно неоснователни. За Ориген се изказал като за отлъчен от общение с Христа и християните и заявил, че последователите на неговото учение са достойни за Божия съд. Тогава отново започнали да го разпитват за Пир и за причините, поради които се е отделил от Константинополския патриарх и не желае да встъпи в общение с него. Те изпитвали светителя и с други въпроси, предлагали му да приеме царския типос и да се отнася към него с особено почитание, като към най-съвършено и задължително за всички изложение на вярата. Светият им възразявал, а те му отправяли много резки упреци. Но като виждали, че са победени от преподобния Максим във всички спорове и се заплитат сами в мрежите си, разпуснали събранието и побързали да отидат при царя, за да му доложат за непобедимото мъжество на Хризополския авва.

- Максим - казали те - е непобедим в споровете и никой не може да го убеди да стане наш съмишленик, дори под заплахата от мъчения!

После преподобният бил отново хвърлен в тъмница. След известно време при него дошли други събеседници, като се надявали, че с непрекъснати спорове и заплахи по-скоро ще го склонят към своята вяра. Те заявили, че са пратени от патриарха, а после започнали да разпитват светеца:

- Към коя църква принадлежиш: към Византийската, Римската, Антиохийската, Александрийската или Иерусалимската? Защото всички тези църкви с подчинените им области са единни. Ако и ти принадлежиш към съборната

църква, веднага встъпи в общение с нас, ако не желаеш да понесеш тежко изгнание и да изпиташ това, което не очакваш.

На това праведният мъж разумно отговорил:

- Христос Господ е нарекъл съборна тази църква, която държи истинското и спасително изповедание на вярата. Заради това е нарекъл и Петър блажен и на него е обещал да основе вселенската църква. Но аз искам да науча какво е вашето изповедание, въз основа на което, както казвате, всички църкви са встъпили в общение. Ако то не противоречи на истината, и аз няма да отстъпя от него.

Пратениците му казали:

- Макар и да не ни е заръчано да говорим с тебе за това, ще ти кажем. Ние изповядваме в Христа две действия поради различието на естествата и едно действие поради съединението на двете естества в едно Лице.

Светият отговорил:

- Ако казвате, че двете действия са станали едно вследствие съединяването на естествата в едно Лице, това означава, че освен тези две действия, вие признавате и ново, трето действие - слято, или Богочовешко.

- Не - отговорили пратениците, - ние признаваме две действия, но говорим за едно поради съединението им.

Светият възразил:

- Вие сами правите вярата си колеблива и изповядвате, че Бог може да съществува, без да има битие. Защото, ако слеете двете действия в едно поради съединението на естествата в едно Лице, а после разделите едното действие на две поради различието на естествата, тогава няма да има нито единство, нито двойственост на действията, защото двойствеността и

единството взаимно се изключват. Нещо повече, тези уловки правят напълно недействително онова, в което пребивават действията, тоест Богочовечеството, и дори изобщо го премахват, като нямащо присъщо му по природа такова проявление, което да не може нито да бъде отнето от естеството, нито променено. В противен случай, според разбирането на светите отци, естеството, като непроявяващо себе си в присъщи нему действия, би се лишило напълно от битие. Но това аз не мога да призная и не съм се научил да вярвам така от светите отци. А вие, като имате власт, правете с мен каквото искате.

Те не знаели какво да възразят и казали, че който не се подчинява, трябва да бъде предаден на анатема и да приеме полагащото му се смъртно наказание. Светият кротко и смирено отговорил:

- Нека се изпълни над мен Божията воля за слава на святото Му име.

Тогава пратениците се отправили при патриарха и му предали всичко, което казал преподобният. Царят се посъветвал с патриарха, както някога Пилат с иудеите, и осъдил светеца на изгнание в малкото тракийско градче Визия. Ученикът на преподобния Анастасий бил заточен далеч по границата на Гръцкото царство, в едно тежко за живот място, наречено на варварски език Первера. Същата участ имал и другият му ученик, някогашният римски апокрисиарий Анастасий, който впоследствие станал житиеписец на преподобния Максим. Той бил пратен в Месемврия, на черноморския тракийски бряг.

В същото време в Цариград бил доведен блаженият Мартин, римският папа, и след много страдания бил заточен в Херсонес. Още докато той се намирал в столицата, умрял Константинополският патриарх Павел. След него на катедрата

поставили отново Пир, но и той починал след четири месеца. Тогава патриаршеския престол заел Петър, упорит последовател на същата ерес.

Изминало много време и отново от името на царя и патриарх Петър при свети Максим били пратени неколцина почтени мъже: Теодосий, епископ на Кесария Витинска, и двамата консули Павел и Теодосий, за да го обърнат към своето изповедание на вярата. Те се опитали по много различни начини да привлекат светия - с ласкателство, заплахи, изпитване на вярата му и с много въпроси. Заедно с Визийския епископ дошли при преподобния, заповядали му да седне, а епископ Теодосий се обърнал към него с думите:

- Кажи как живееш, авва?

Той отговорил:

- Така, както Господ от века е предузнал и предопределил обстоятелствата на живота ми, пазен от Неговия промисъл.

Теодосий възразил:

- Как така? Нима Бог от века е предузнал и предопределил делата на всеки от нас?

Светият отвърнал:

- Бог е предузнал нашите помисли, думите и делата, които зависят от нашата воля. А е предпоставил и предопределил онова, което трябва да се случи с нас, но вече не е в наша власт, а в Неговата Божествена воля.

Епископ Теодосий попитал:

- Какво тогава е в наша власт и какво не е?

Свети Максим отвърнал:

- Господине, ти знаеш всичко това и задаваш въпроси само за да изпиташ своя раб.

Епископът казал:

- Наистина не зная и искам да разбера каква е разликата между това, което е в нашата власт, и това, което не е, и как едното се отнася към Божественото предузнаване за нас, а другото - към предопределението?

Преподобният Максим отговорил:

- Всичките ни добри и лоши дела зависят от нашата воля. А не са в наша власт наказанията и бедствията, които ни се случват, както и противоположното на тях. Наистина, ние нямаме власт над изнуряващата болест или над здравето, а само над онези условия, които причиняват болест или опазват здравето ни. При това, както причина за болестта е невъздържанието, а въздържанието е условие за добро здраве, така и спазването на Божиите заповеди е условие да се сподобим с царството Небесно, а неспазването им - причина да бъдем хвърлени в огнената геена.

Епископът му казал:

- Защо мъчиш себе си с това изгнание, като правиш това, заради което заслужаваш такова бедствие?

- Моля Бога - отговорил преподобният, - като ме наказва с това бедствие, да ми прости греховете, които съм направил, престъпвайки Неговите заповеди.

Епископът възразил:

- Нима многото беди не ни връхлитат за изпитание?

- Испитвани биват светиите - казал преподобният, - за да се открият за всички тайните им добродетели, както това станало

с Иов и Иосиф. И наистина, Иов е бил изкушаван, за да се прояви неизвестното никому негово мъжество, а Иосиф бил изложен на страдания, за да станат явни неговото целомъдрие и въздържанието, които правят човека свят. Пък и всеки от светиите, ако не по своя воля е страдал в този свят, е страдал именно за да победи с допусканите от Бога бедствия гордия отстъпник - дявола. Самото търпение във всеки светец е било следствие от изкушението.

На това епископ Теодосий казал:

- Наистина, ти говориш добре и поучително, и аз бих искал да беседвам още с тебе, но тъй като аз и спътниците ми, почтените патриции, сме дошли толкова отдалеч по друга работа, те молим: приеми това, което ще ти предложим, и достави радост на цялата вселена.

- Какво именно, господине мой? - попитал светителят. - Пък и кой съм аз, та моето съгласие да може да зарадва целия свят?

Епископът казал:

- Както неоспорими са истините на моя Господ Иисус Христос, така и това, което ще ти кажа, аз и спътниците ми сме чули непосредствено от нашия патриарх и благочестивия цар.

- Кажете, господа мои - попитал свети Максим, - какво искате и какво сте чули?

Тогава Теодосий започнал да говори:

- Императорът и патриархът преди всичко искат да научат защо страниш от общение с Константинополския престол?

Свети Максим отвърнал:

- Вие знаете нововъведенията, приети в шестия индикт на изтеклия кръг. Те започнаха в Александрия, когато Александрийският патриарх Кир обнародва девет глави, одобрени и утвърдени от Константинополския престол. Имаше и други изменения и допълнения - ектезиса и типоса, които изопачаваха съборните определения. Тези новости бяха въведени за пръв път от представителите на Византийската църква - Сергей, Пир и Павел, и са известни на всички останали църкви. Ето причината, поради която аз, вашият раб, не встъпвам в общение с Константинополската църква. Нека бъдат унищожени съблазните, въведени от тези мъже, нека бъдат отстранени ония, които ги въведоха, нека по пътя към спасението да се премахнат всички прегради и тогава вие ще тръгнете по гладкия път на Евангелието, очистен от всякаква ерес! Когато видя Константинополската църква такава, каквато бе преди, тогава и аз ще се обърна към нея като неин син и ще встъпя в общение без увещания от страна на човеци. А докато в нея има еретически съблазни и архиереи еретици, никакво слово или дело няма да ме убеди да имам общение с тях.

- Но какво лошо има в нашето изповедание - попитал епископ Теодосий, - че не искаш да имаш общение с нас?

Свети Максим отговорил:

- Вие изповядвате, че в Божеството и човечеството на Спасителя е имало едно действие. Но ако вярваме на светите отци, които твърдят, че който има едно действие, има и едно естество, то вие изповядвате Света Троица не като Троица, а като четворица, сякаш въплъщението е било единосъщно на Слово и е отстъпило от тъждеството с човешкото естество, което имаме ние и е имала Пречистата Дева Богородица. При отстъпването от сродното с човека тъждество като че ли се е образувала нова същност, единосъщна на Слово в същата

степен, както Слово е единосьщно на Отца и Духа. По такъв начин имаме вече не Троица, а четворица. По същия начин, когато отричатے действията и утвърждаватے, че Божеството и човечеството на Христа имало една воля, вие умаляватے свободното Му произволение да върши добро. Защото, ако и едното, и другото естество няма собствено, присъщо на него действие, дори и да поиска да облагодетелства някого, няма да може да стори това, защото от него е отнета способността да върши добро. Та нали без способност към действие и без присъщото на естеството действие нищо не може да произведе или извърши каквото и да било. От друга страна, признавайки въчовечаването на Христа, вие изповядватے една воля в двете естества, но с това признаватے, че и плътта Му, по своя воля, е била създател на всички векове и цялата твар, съвкупно с Отца и Сина и Светия Дух, а междуременно тя самата е сътворена по естество. Или по-добре може да се каже: плътта по своята воля е безначална - защото Божията воля е безначална, както и Божеството няма начало - а по естеството си плътта е създадена във времето. Да се изповядва така е не само безумно, но и безбожно, защото вие не просто говорите за една воля в Христа, но и я наричатے Божествена, а в Божествената воля не може да се предполага нито начало, нито край, както и в Самото Божество. Също така вие отнематے от Христа всички прояви и свойства, по които се познава Неговото Божество и човечество, когато в ектезиса и типоса изискватے да не се говори нито за една, нито за две воли в Него, нито за действията Му. Тази воля не е една, защото я разделятے на две чрез самото подчиняване на човешката воля на Божествената; и волите не са две, защото ги сливатے в една.

Свети Максим казал това и много друго, за което подробно съобщава неговият ученик Анастасий, а Теодосий и патрициите започнали да осъзнават заблуждението си. Но

епископът казал:

- Приеми съставения от царя типос не като положителен догмат на вярата, а като начин за решаването на неясните въпроси. Той е написан не като законодателство, а като тълкувание на вярата.

Свети Максим отговорил:

- Ако типосът не е положителен закон, който утвърждава единството на волята и действията на нашия Господ, защо сте ме заточили в тази страна на варвари и непознаващи Бога езичници? За какво съм осъден да остана във Визия? Защо са прогонени сътрудниците ми: единият в Первера, а другият в Месемврия?

Когато после станало дума за поместния събор, който бил свикан в Рим от блажения папа Мартин за осъждане на монотелитите, епископ Теодосий казал:

- Този събор няма значение, защото бе свикан не по царска заповед.

Преподобният отвърнал:

- Ако се утвърждават само постановленията на събори, свикани по нареждане от царя, то не може да съществува православна вяра. Спомнете си за съборите, свикани по царската повеля против единосъщието, на които бе установено богохулното учение, че Син Божий не е единосъщен с Бог - Отец. Такъв беше първият събор в Тир, вторият в Антиохия, третият в Селевкия, четвъртият в Константинопол при арианина Евдоксий, петият в Никея, шестият в Сирмия, а след време и седмият в Ефес, под председателството на Диоскор. Всички те бяха свикани по царска заповед, но всички са отхвърлени и предадени на анатема, защото на тях бяха съставени безбожни и богопротивни вероопределения. Освен

това защо не отхвърляте събора, който осъди и анатемоса Павел Самосатски? Начело на него стояха римският папа Дионисий, Дионисий Александрийски и Григорий Чудотворец, който бе председател на този събор. Той се състоя без царска заповед, но е твърд и неопровержим. Православната Църква признава за истински и свети само съборите, на които са установени истинни и неоспорими догмати. И наистина, както това знае и твоя святост и поучава и другите на същото, каноните заповядват във всяка християнска страна да се свикват поместни събори два пъти в годината както за защита на спасителната ни вяра, така и за изправяне на това, което се нуждае от изправяне, но църковните правила не казват нищо за царските заповеди.

След продължителна беседа и упорит спор от двете страни, устата на преподобния Максим се изпълнили с божествена мъдрост и красноречие и езикът му, движен от Светия Дух, оборил противниците. Те дълго седели мълчаливо, склонили глави и навели очи. После се умилели и започнали да плачат, а след това станали и се поклонили на светеца и той се поклонил на тях. След съвместна молитва с радост се съгласили и с любов приели истинното учение на свети Максим, при което обещали да вярват като него и се надявали да убедят царя в същото. За потвърждение на обещанието си те целунали Божественото Евангелие, честния кръст и светите икони на Спасителя и Пресвета Богородица. После дълго беседвали за душеполезни неща, отдали един на друг целуване в Господа и взаимно си пожелали мир. Епископ Теодосий и патрициите се завърнали във Византия. Когато изложили на царя всичко казано и направено, той силно се разгневил. Изплашени от гнева му, Теодосий и двамата патриции отново се обърнали към ереста. После във Византия бил изпратен патрицият Павел със заповед преподобният да бъде доведен в Константинопол, но - с почести. На свети Максим

било заповядано да живее в манастира на свети Теодор.

Една сутрин при преподобния дошли двама патрици от царя - Епифаний и Троил. Съпровождани ги много знатни мъже с отряд войници и слуги, окръжени с пищност и суетно величие. Заедно с тях дошъл и епископ Теодосий.

Преподобният Максим го очаквал и се надявал, че той ще спази обещанието си не само той да вярва истинно, но да върне в православието царя и останалия народ. Но Теодосий излъгал, предпочитайки повече да угоди на земния цар и на суетния свят, отколкото да последва Небесния Цар и Неговата света Църква. Когато всички седнали и убедили и преподобния да седне, патрицият Троил започнал беседа:

- Царят, владика на вселената - казал той - ни прати да ти известим онова, което е угодно на неговата царска власт, утвърдена от Бога. Но най-напред ни кажи: ще изпълниш ли волята на господаря, или не?

Свети Максим отговорил:

- Господине, преди всичко ще изслушам какво ми заповядва царят и после ще ти отговоря. Как мога да говоря за нещо, което още не зная?

Троил настоявал и го уверявал:

- Няма да ти кажем с какво сме дошли, докато не ни отговориш дали ще се подчиниш на царя.

Преподобният видял, че пратениците настояват, гледат със злоба и го разпитват с резки думи и отговорил:

- Понеже не искате да кажете на вашия раб какво е угодно на нашия цар, заявявам пред лицето на Самия Бог и Неговите свети ангели, че ако той ми заповяда нещо, което има временно и преходно значение, не е противно на Бога и не

вреди на вечното спасение на душата, аз с радост ще го изпълня.

Патрицията Троил веднага станал и си тръгнал с думите:

- Тръгвам си, защото виждам, че този човек няма да изпълни царската воля.

Но веднага вдигнал шум и смут сред събралите се хора. Тогава епископ Теодосий казал:

- Обявете му волята на царя и чуйте отговора му, защото не подобава да си отидем, без да му кажем нищо и без да го изслушаме.

Патрицията Епифаний се обърнал към преподобния:

- Царят заповяда да ти обявим: тъй като целият Изток и увлечените в съблазън на Запад гледат тебе и предизвикват смут и вълнение, като стават отстъпници от вярата, плетат мрежи и не желаят да имат общение с нас в делата на вярата, нека Господ да смекчи с кротост сърцето ти, за да встъпиш в общение с нас и да приемеш нашия типос. А ние ще те приемем с любов, с големи почести и слава ще те въведем в църквата и ще те сложим редом с нас, където обикновено стоят царете, и заедно с тебе ще се приобщим с Пречистите и Животворящи Тайни на Тялото и Кръвта Христови. После ще те провъзгласим за наш отец и ще настане радост не само в целия ни христоролюбив град, но и по целия християнски свят. Защото твърдо сме уверени, че когато встъпиш в общение с Константинополската църква, към нас ще се присъединят и всички онези, които заради тебе и под твое ръководство отпаднаха от общение с нас.

Свети авва Максим се обърнал към епископ Теодосий и със сълзи казал:

- Всички ние, владико, очакваме великия съден ден. Ти помниш какво говорихте и какво обещахте неотдавна пред светото Евангелие, животворящия Кръст и светите икони на нашия Спасител Иисус Христос и Пренепорочната Му Майка Богородица и Приснодева Мария.

Епископът свел очи и кротко казал:

- Какво мога да направя, когато благочестивият цар иска друго?

Авва Максим му отговорил:

- Защо тогава ти и спътниците ти докосвахте светото Евангелие, щом няхахте твърдо намерение да изпълните обещанието си? Наистина всички небесни сили няма да ме убедят да направя това, което предлагате. Защото как ще се оправдая - не казвам дори пред Бога, а пред моята съвест, ако заради празната слава и мнението на човеци, което не струва нищо, отхвърля правата вяра, която спасява ония, които я обичат?

Веднага всички скочили, преизпълнени с гняв и ярост, и се нахвърлили върху него не само с хулни думи, но и с юмруци. Те го хванали, били го със собствените си ръце, блъскали го и го влачели по пода, тъпкали го с крака и всеки се стараел да го удари. Те непременно щели да убият светеца, но епископ Теодосий успял да укроти тяхната ярост и да успокои вълнението им. Когато престанали да го бият и мъчат, те започнали да плюят по Божия човек и смрадните им плюнки го покрили от главата до петите.

Тогава епископът им казал:

- Не трябваше да правите това, а само да чуете отговора му и да го предадете на царя, защото делата, които подлежат на църковните правила, биват съдени другояче.

С много труд той успял да ги убеди да престанат да шумят и отново да седнат. А те не преставали да хулят светия с груби ругателства и оскърбителни упреци.

Когато всички седнали, патрицият Епифаний, дишайки злоба, с гняв се обърнал към светия:

- Кажи ни, зли и бесновати старче, защо говориш така? Нима смяташ за еретици всички нас, града ни и царя ни? Знай, че ние сме повече християни и православни от тебе. Ние признаваме в нашия Господ Иисус Христос Божествена и човешка воля и разумна душа, защото всяко разумно същество винаги притежава и сила на произволението, по самото свое естество, и способност за действие. Изобщо, на живото същество е присъщо движението, а на ума е присъща волята. Ние признаваме, че Господ има воля не само по Своето Божество, но и по човечеството си, и не отричаме Неговите две воли и двойки действия.

Авва Максим отговорил:

- Ако вярвате така, както учи Божията Църква и както подобава на разумно същество, защо ме принуждавате да приема типоса, който напълно отрича онова, което казвате сега?

Епифаний възразил:

- Типосът е написан, за да се уредят някои не съвсем понятни истини и за да не падне в заблуждения народът, поради особено тънкия начин, по който са изказани.

Но преподобният отвърнал:

- Това е противно на вярата, а всеки човек се освещава с нейното правилно изповедание.

Патрицият Троил възразил:

- Типосът не отрича двете воли в Христа, а само заповядва да се мълчи по този въпрос, за да има мир в Църквата.

- Да се премълчава словото - казал светият изповедник, - означава да се отрича, както за това говори Дух Светий чрез пророка: "Няма език и няма наречие, дето не би се чувал техният глас". Затова, ако някое слово не бъде изказано, то изобщо не е слово.

Троил казал:

- Имай в сърцето си каквато искаш вяра, никой не ти забранява това.

Свети Максим възразил:

- Но пълното спасение зависи не само от едната сърдечна вяра, а от изповядването ѝ, защото Господ казва: "а който се отрече от Мене пред човеците, и Аз ще се отрека от него пред Моя Отец Небесен". Също и Божественият апостол учи: "със сърце се вярва за оправдаване, а с уста се изповядва за спасение". Ако пък Бог и Божествените пророци и апостоли заповядват да изповядваме със слово и език тайнството на вярата, което донася спасение на целия свят, не може да се принуждава към премълчаване на изповеданието, за да не се умалява спасението на хората.

На това Епифаний злобно възкликнал:

- Подписа ли постановленията на събора в Рим?

- Подписах ги - отговорил светецът.

Тогава Епифаний продължил:

- Как се осмели да подпишеш и да предадеш на анатема онези, които изповядват вярата така, както подобава на разумни същества и както учи съборната църква? Наистина по

нашия съд ще те отведем в града и ще те изправим вързан на площада, ще съберем всички комедианти, блудници, целия народ, и ще ги накараме да те бият по страните и да те заплюват в лицето.

Светият отговорил:

- Да бъде по думите ти. Ако твърдиш, че ние сме анатемосали онези, които признават в нашия Господ две съединени в Него естества, а също и две воли и две действия, съответстващи на всяко естество в Христа, Който по Божественото естество е истински Бог, а по човешкото - истински човек, вземи и прочети, господине мой, деянията на този събор. Ако намерите онова, за което говорите, правете каквото искате. Защото аз и всички, които сме подписали деянията му, предадохме на анатема онези, които подобно на Арий и Аполинарий признават в Господа само една воля и едно действие и не изповядват нашия Господ и Бог като имащ две естества, в които Той пребивава, а също и притежаващ сила на волята и действието, с които извършва нашето спасение.

Тогава приятелите на Епифаний и патрициите, които дошли заедно с него, започнали да говорят помежду си:

- Ако продължим да го слушаме, няма да успеем нито да ядем, нито да пием. Затова нека отидем да обядваме, а после да предадем на царя и патриарха това, което чухме. Виждате, че този окаян човек се е предал на сатаната.

После станали и отишли да обядват. В този ден бил празникът Въздвижение на честния Кръст и вече дошло време за всенощното бдение. Пратениците се нахранили и заминали за града крайно недоволни.

На другия ден, 14 септември, рано сутринта при преподобния се явил патрицият Теодосий, отнел всичките му

книги и заповядал от името на царя:

- Понеже не искаше почести, ще бъдеш пратен в изгнание, както заслужаваш.

Светият старец веднага бил отведен в Селемврия, където останал два дни. През това време един воин от Селемврия отишъл в армията и разпространил в лагера мълва, с която настройвал народа против стареца: "При нас дойде един монах, който хули Пречистата Богородица", казал той. Началникът на армията призовал всички най-главни клирици на града, а също и презвитери, дякони и уважавани монаси, и ги пратил при блажения Максим, за да разберат дали е истина, че хули Божията Майка? Когато те дошли при него, преподобният станал и се поклонил доземи, отдавайки почит на тяхното звание. Те също се поклонили на светителя, а после всички седнали. Тогава един уважаван старец от пратениците много кротко и почитателно запитал преподобния Максим:

- Отче, някои се съблазниха за твоята святост и твърдят, че не признаваш нашата Пречиста Владичица Дева Богородица за Божия Майка. Заклевам те в Пресвета Единосъщна Троица да ни кажеш истината и да премахнеш съблазните от нашите сърца, за да не сторим и ние грях, като мислим неправо за тебе.

Преподобният се поклонил доземи, а после се изправил, вдигнал ръце към небето и тържествено казал през сълзи:

- Който не изповядва нашата Владичица, Светата и Пренепорочна Дева, най-честната от всички разумни същества, за истинска Майка на Бога, сътворил небето и земята, морето и всичко, що ги изпълва, да бъде анатема от Отца и Сина и Светия Дух, единосъщна и преестествена Троица, и от всички небесни сили, от лика на светите апостоли и пророците, от безбройното множество на мъчениците и от

всяка праведна душа, преставила се във вяра, сега и завинаги и във вечните векове!

Всички се просълзили и му изказали благопожелания с думите:

- Бог да те укрепи, отче, и да те сподоби достойно и безпрепятствено да изминеш пътя си!

После се събрали много воители, за да послушат благочестивите слова на отците, беседващи помежду си. Тогава един от приближените на военачалника, като видял, че събралите се войници порицават властта заради изгнанието му, заповядал веднага да го отведат извън града, докато се приготвят онези, които трябвало да го отведат в Первера на заточение. Клириците, водени от божествена любов, съпроводили стареца извън града. Когато дошли воините, за да го отведат в изгнание, те понесли светеца на ръце и го качили на коня му. После го прегърнали със сълзи, простили се с него и се върнали в града. А свети Максим бил отведен в Первера и затворен в тъмница.

Изминало много време и царят отново заповядал да доведат преподобния Максим и двамата му ученици в Константинопол. Те пристигнали на кораб, при залез слънце. При тях се явили двама началници на стражите и десет войници, свалили ги от кораба полуголи и необути, разделили ги и ги затворили отделно. След няколко дни ги довели в царските палати. Двамата ученици били оставени на двора под стража, а старецът бил въведен вътре, където заседавали сановници и много знатни лица. Изправили светия пред седналите управници. Тогава царският ковчезник с раздражение се обърнал към него:

- Християнин ли си ?

Старецът отговорил:

- По благодатта на Христа, Бога на всички, аз съм християнин.

Ковчежникът се изпълнил с гняв и казал:

- Ти лъжеш.

Светият отвърнал:

- Ти казваш, че не съм християнин, а Бог казва, че неизменно съм християнин.

- Но ако си християнин - възразил ковчежникът, - защо ненавиждаш царя?

- Откъде е видно това? - попитал светецът. - Ненавистта е тайно чувство на душата, както и любовта.

- От твоите дела на всички стана ясно - продължил управникът, - че си враг на царя и неговото царство. Защото ти предаде на сарацините Египет, Александрия, Пентапол, Триполис и Африка.

- Къде са достоверните доказателства за това? - попитал свети Максим.

Тогава довели някой си Иоан, който някога бил сакеларий по времето, когато наместник в Нумидия бил Петър. Този човек казал:

- Преди двадесет и две години дядото на нашия цар заповяда на блажения Петър да поведе войска против сарацините в Египет. Доверявайки ти се като на раб Божий, Петър ти писа, като молеше за полезен съвет. Но ти му отговори, че на Бог не е благоугодно да помага на цар Ираклий и наследниците му.

Тогава светият го попитал:

- Ако казваш истината и имаш писмото на Петър до мене и моето писмо до него, покажи ги. Нека ги прочетат и аз ще приема достойно наказание според закона.

Иоан отговорил:

- Нямам такива писма и дори не знам дали сте писали един на друг, но тогава в лагера всички говореха за това.

Светият възразил:

- Дори цялата войска да е говорила, защо само ти ме клеветиш? Виждал ли си ме някога, или аз тебе?

- Не - отговорил Иоан. - Никога не съм те виждал.

Тогава светият се обърнал към събранието и казал:

- Съдете сами справедливо ли е такива хора да бъдат свидетели? Казано е: "с какъвто съд съдите, с такъв ще бъдете съдени" от Бога, праведния Съдия на всички.

После довели Сергей Магуда. Той заявил:

- Преди девет години блаженият авва Тома, който дойде от Рим, ми разказа следното. "Папа Теодор ме прати, каза ми той, при Григорий, префекта на Африка, който тогава се отдели от гръцката империя, за да му кажа да не се бои от гръцките войски, защото Божият раб авва Максим видял сън, че от изток и от запад на небесата стоят ангелски ликове. Онези от изток възкликваха: "Константин Август, ти ще победиш!", а от запад: "Григорий Август, ти ще победиш!" При това западните ликове имали по-ясен и по-висок глас от източните.

Когато Магуда съобщил това, ковчезникът казал на светия:

- Бог те доведе в този град, за да бъдеш изгорен от огън.

Той отвърнал:

- Благодаря на Бога, Който очиства моите волни грехове с неволни наказания. Но "горко на света от съблазните, защото съблазни трябва да дойдат; обаче горко на оновова човека, чрез когото съблазън дохожда". Наистина това не би следвало да се говори пред християни, а още повече да се оставят без наказание ония, които говорят и вършат само онова, що е угодно на хората на днешния ден, дето утре няма да съществуват. Всичко това трябваше да обявите по времето, когато беше жив Григорий. Тогава би следвало да призовете тук патриция Петър, авва Тома и блажения папа Теодор. В присъствието на всички тях бих казал на Петър: "Кажми, господине мой, писал ли си някога до мене, за което свидетелства твойт сакеларий, или може би аз съм писал до тебе?" И на блажения папа бих казал: "Кажми ми, владико, разказвал ли съм ти някога някакъв сън?" Но дори и папата да ме изобличеше за съня, това би било негова вина, не моя, защото сънното видение е нещо непроизволно, а законът наказва само онези деяния, които зависят от свободната воля на човека.

Против невинния и свят мъж били повдигнати и други клевети и несправедливи обвинения, особено за хулата против царя - обвинителите твърдели, че той и учениците му порицавали царя в Рим. Но свети Максим доказвал невинността си и опровергал всички клевети кротко, със смирени, премъдри и вдъхновени слова.

После довели ученика му Анастасий. Подбуждали го да каже нещо лошо за учителя си и когато той не пожелал да изрече неистини против праведния мъж, го пребили с юмруци, а после отвели двамата в килиите им.

На другия ден вечерта при преподобния в тъмницата дошли патрицият Троил и Сергей Евфратас, началникът на царската трапеза. Те седнали, накарали и преподобния да седне и

попитали:

- Кажете ни, авва, каква беседа водеше в Африка и в Рим с Пир и с какви доводи го убеди да се откаже от собствения си догмат и да приеме твоя?

Светият отговорил:

- Ако при мене бяха книгите, в които записах споровете и беседите ми с Пир, щях да ви разкажа всичко подробно, но тъй като те са ми отнети, ще ви кажа само това, което помня.

После разказал поред всичко, което си спомнял, и накрая добавил следното:

- Аз нямам никакъв собствен догмат, а само общия за цялата съборна Църква. В своето изповедание не съм внесъл нито една нова дума, заради която то би могло да се нарече мое собствено.

Пратениците го попитали:

- Няма ли да встъпиш в общение с Константинополския престол?

- Не - отвърнал старецът.

- По каква причина? - попитали те.

- Защото - казал светецът - предстоятелите на тази църква отхвърлиха постановленията на четирите свети събора, като приеха за правило "деветте глави", издадени в Александрия, после приеха ектезиса, съставен от Константинополския патриарх Сергий, и накрая типоса, обнародван неотдавна. От друга страна, всичко, което се утвърждава в ектезиса, те отхвърлиха в типоса и много пъти отлъчиха сами себе си от Църквата и се изобличиха в неправомислие. Нещо повече, като се отлъчиха сами от църквата, те бяха низвергнати и

лишени от свещенство на поместния събор, който се състоя в Рим. Какви тайнства могат да извършват те тогава? И какъв Дух ще слезе върху ръкополаганите от тях?

- Значи само ти ще се спасиш - възразили на светеца, - а всички останали ще загинат?

Той отговорил:

- Когато всички хора във Вавилон се покланяли на златния истукан, тримата свети момци не осъждали никого на погибел. Те не се грижели за това, какво вършат другите, а само за себе си, за да не отпаднат от истинското благочестие. И Даниил, хвърлен в лъвовата яма, не осъждал никой, който изпълнявал закона на Дарий и не искал да се моли на Бога. Той имал пред очите си своя дълг и желяел по-скоро да умре, отколкото да съгреши и да бъде наказан пред съвестта си за престъпването на Божия Закон. Да не дава и на мене Бог да осъждам когото и да било или да казвам, че само аз ще се спася. Но по-скоро бих умрял, отколкото да отстъпя в нещо от правата вяра и да търпя мъките на съвестта.

- Но какво ще правиш - запитали пратениците, - когато римляните се присъединят към византийците? Вчера от Рим дойдоха двама апокрисиарии и утре, в неделния ден, ще се причастят заедно с патриарха с Пречистите Тайни.

Преподобният отговорил:

- Дори цялата вселена да се причасти с патриарха, аз няма да се причастя. Защото зная от писанията на свети апостол Павел, че Дух Свети предава на анатема дори ангелите, ако благовестят друго и внасят нещо ново.

Тогава пратениците попитали:

- Нима е напълно необходимо да се изповядват в Христа две

воли и два рода действия?

- Напълно е необходимо - отговорил светият, - ако искаме да мислим благочестиво, защото никое същество не е лишено от дейност по своята природа. Светите отци ясно говорят, че нито едно същество не може нито да съществува, нито да бъде познаваемо без присъщото му действие. Ако няма това и ако естеството не се проявява в действие, как можем да признаем Христа за истински Бог и истински човек по естество?

Те му отвърнали:

- Виждаме, че това е истина, но не огорчавай царя, който е съставил типоса не за да отрича каквото и да е от признаваните свойства на Христа, а заради мира в Църквата, и затова заповядва да се мълчи за нещата, които будят разногласие.

Тогава Божият човек паднал на земята и отговорил със сълзи:

- Не би следвало добрият и боголюбив цар да се огорчава поради моето недостойнство, защото аз не искам да разгневя Бога, като премълчавам това, което Той е заповядал да признаваме и изповядваме. Защото, ако по думите на Божествения апостол Той Сам е поставил в църквата "първо апостоли, второ пророци, трето учители" ясно е, че Той Сам говори чрез тях. От цялото Свещено Писание, от творенията на светите учители и от съборните постановления ние научаваме, че въплътилият се Иисус Христос, нашият Господ и Бог, има сила да желае и да действа по Своето Божество и човечество. Защото при Него няма недостатък в онези свойства, по които Той се познава като Бог или като човек, освен греха. Ако пък Той е съвършен в двете естества и не е лишен от нищо, присъщо на тях, то наистина тайната на Неговото въчовечаване бива изопачена от онзи, който не

признава в Него самата същност на двете естества с присъщите им свойства - естествата, чрез които и в които Той пребивава.

Когато светият изложил това и много друго, пратениците похвалили мъдростта му и не намерили какво да възразят. А Сергей казал:

- Ти огорчаваш всички с това, че заради тебе мнозина не искат да имат общение с нашата църква.

Преподобният Максим възразил:

- Но кой може да твърди, че аз съм заповядал на някого да не встъпва в общение с Византийската църква?

Сергей отговорил:

- Това, че ти нямаш общение с нея, по-силно от всичко отвърща мнозина от общение с нея.

Божият човек казал:

- Няма нищо по-тягостно и печално от това състояние, когато съвестта ни изобличава, и няма нищо по-скъпо от нейното спокойствие и одобрение.

После Троил обърна внимание на това, че типосът на цар Констанс е анатемосан по целия Запад и казал на светеца:

- Добре ли е тълкуванието на нашия благочестив цар да се посреща толкова безславно?

Светият отговорил:

- Бог да прости на онези, които внушиха на императора този указ и допуснаха той да го издаде!

Троил попитал:

- Кой му е внушил и кой е допуснал това?

Светият казал:

- Предстоятелите на Църквата го подучиха, а сановниците допуснаха това и така позорът на съблазънта пада върху невинния и чужд на всякаква ерес цар. Посъветвайте господаря да направи същото, което направи някога дядо му Ираклий. Когато научи, че мнозина отци на Запад не приемат неговото изложение на вярата, че изобличават и осъждат съдържащата се в него ерес, той се очисти от упреците, които му отправяха, като прати навсякъде свои послания. В тях посочи, че изложението принадлежи не на него, а на тогавашния патриарх Сергий. Нека същото направи и този господар и тогава ще се освободи от всякакъв упрек.

Те дълго мълчали, а после поклатили глави и казали:

- Неудобно и дори невъзможно е да се направи всичко това, което съветваш, авва.

После беседвали и за други неща, сбогували се и дружелюбно се разделили.

Седмица след този разговор, в следващата събота, светият и двамата му ученици били отново извикани в царските палати на разпит. Първо бил доведен първият му ученик Анастасий, а съименникът му, бившият апокрисиарий на Римската църква, бил оставен пред палатите. Когато го въвели в залата, където сред членовете на сената седели и двама патриарси - Тома Константинополски и един друг, веднага влезли и клеветниците, които отправяли към преподобния Максим лъжливи обвинения. Присъстващите принуждавали Анастасий да потвърди клеветите против неговия учител. Но той дръзновено изобличавал лъжата и мъжествено възразявал на патриарсите и сената. Запитали го дали е предал на анатема

типоса, а той отговорил, че не само го е предал на анатема, но дори е съставил против него послание. Тогава сановниците попитали:

- Няма ли да признаеш, че си постъпил лошо?

- Да не дава Бог - отговорил той - да се смята за лошо това, което аз направих за добро, съгласно църковното правило.

После го разпитвали и за още много други неща, а той отговарял както му помагал Бог. После го извели и повикали преподобния старец Максим. Патрицият Троил се обърнал към него с думите:

- Авва, кажи истината и Бог ще те помилва. Защото, ако започнем да те разпитваме по законния ред и дори едно от обвиненията против теб се окаже истина, ще бъдеш наказан според закона.

Старецът отговорил:

- Вече ви казах и пак ще повторя: възможно е обвиненията ви да са справедливи също толкова, колкото сатаната може да стане Бог. Но понеже той не е бог и не може да стане Бог, защото е отстъпник, по същия начин не могат да станат истинни обвинения, които са напълно лъжливи. Затова правете каквото сте намислили, а аз, благочестно почитайки Бога, не се страхувам от обида.

Троил възразил:

- Нима ти не предаде типоса на анатема?

Старецът отвърнал:

- Вече няколко пъти ви казах, че направих това.

- Но ако е така - казал Троил, - значи ти си предал на анатема и царя?

- Не съм предавал царя на анатема - отвърнал преподобният,
- а само указа, който отхвърля православната и църковната
вяра.

- Къде стана това? - попитал Троил.

- На поместния събор в Рим - отговорил свети Максим, - в
църквата на Спасителя и Пресвета Богородица.

Тогава към него се обърнал председателят:

- Ще встъпиш ли в общение с нашата църква, или не?

- Не, няма да встъпя в общение - отговорил той.

- Защо? - продължил председателят.

- Защото тя отхвърля постановленията на православните
събори - отговорил светецът.

- Но ако нашата църква е отхвърлила съборите - възразил
председателят, - защо те са записани в месецословния диптих?

- Каква полза има от имена и помени за тях, ако догматите
на тези събори са отхвърлени? - отвърнал светият.

- Можеш ли ти - продължил съдията - ясно да докажеш, че
днешната ни църква е отхвърлила догматите на предишните
свети събори?

- Ако не се гневите и ми заповядате - отвърнал старецът -
лесно мога да покажа това.

Когато всички замлъкнали, към него се обърнал
ковчежникът:

- Защо толкова обичаш римляните и ненавиждаш гърците?

Светият отговорил:

- От Бога ни е дадена заповед никого да не ненавиждаме. Аз обичам римляните, защото са едновърни с мене, а гърците - защото говорят на родния ми език.

- На колко години си? - продължил ковчежникът.

- На седемдесет и пет - отвърнал старецът.

- А колко години е при тебе твоят ученик? - попитал велможата.

- Тридесет и седем - отвърнал светият.

В това време един от клириците възкликнал:

- Бог да ти въздаде за всичко онова, което си сторил на блажения Пир.

Светият не му отвърнал нищо.

По време на продължителния разпит нито един от присъстващите патриарси не казал нищо. Когато започнали да говорят за събора в Рим, някой си Демостен заявил:

- Този събор не е истински, защото го е свикал Мартин, отлъченият папа.

Преподобният Максим възразил:

- Папа Мартин не е бил отлъчен, а подложен на гонение.

После извели светеца навън и започнали да се съвещават какво да направят. Безчовечните съдии смятали, че би било прекалено милостиво да го оставят да живее както и преди, в заточение, и че е по-добре да го подложат на тежки мъчения, отколкото да го осъдят на смърт. Затова го предали в ръцете на градския воевода. Префектът заповядал да отведат свети Максим и учениците му в преторията. Тук беззаконният мъчител заповядал да свалят дрехите на светеца, да го хвърлят

на земята и да го бият с остри волски жили, без да се посвени нито от старостта му, нито от почтения му вид, нито от изнуреното му от постнически подвизи тяло. Светият бил бит толкова жестоко, че земята се обагрила с кръвта му, а по тялото му не останало нито едно здраво място. После свирепият звяр с ярост се нахвърлил и върху учениците на преподобния и ги подложил на не по-малки изтезания. Докато слугите ги биели, глашатаят викал високо:

- Тези, които не се подчиняват на царските постановления и не се покоряват, са достойни да търпят такива страдания.

После мъчениците били хвърлени едва живи в тъмница.

На сутринта отново довели на съд светия и преподобен мъж заедно с първия му ученик Анастасий. Свети Максим цял бил покрит с рани, така че никой не можел без състрадание да гледа почтения старец. Но жестокосърдечните мъчители не го съжалили, а се озлобили още повече. Те отрязали без милост богоречивия му език, който изливал реки от премъдри учения и опровергавал еретическите мъдрувания, защото искали така да затворят богословските уста на светеца. Направили същото и с първия му ученик и хвърлили двамата в тъмница. Но Господ Бог, Който направил някога и малките деца способни да възхваляват Неговото свято име и дал на немия слово, дал и на тези Свои истински и верни раби - преподобния Максим изповедник и мъченик и ученика му преподобния Анастасий - възможност и без език да говорят още по-добре и по-ясно, отколкото преди. О, колко се смутили окаяните еретици, когато научили за това! Злобата им се разгоряла още повече и те отрязали дясната ръка на светеца и я хвърлили на земята. По същия начин постъпили и с ученика му. Другият му ученик, бившият апокрисиарий на Римската църква бил пощаден, защото понякога бил призоваван за секретар при царете.

После повлекли преподобния Максим и ученика по целия град за поругание - мъчителите показвали отрязаните им езици и ръце на народа и без срам хулели и осмивали страдалците. След това нечовешко издевателство и безчестно поругание те пратили всеки поотделно в далечно изгнание. Без да се погрижат за тях, те ги оставили без храна, без дрехи, голи и боси. Много бедствия и страдания претърпели мъчениците по пътя. Заради тежките си рани преподобният Максим не можел нито да язди кон, нито да пътува в каруца. Воините сплели един кош, сложили в него страдащия старец и с голям труд го понесли към мястото на заточението. Те го отвели в една далечна скитска страна, която в Европа се нарича Алания, и го затворили в тъмница в град Схимарис. Преподобният му ученик още по пътя починал от жестоките си рани, а душата му преминала при Бога за безсмъртен живот.

Преподобният Максим живял още три години в тежки страдания в последното си изгнание. Затворен в тъмницата, той не получавал от никого нито необходимото за старините му служение, нито някаква човеколюбива грижа. Когато Господ пожелал да сложи край на болестите и скърбите му и да го изведе от тъмницата във вечния простор и веселие на небесното Царство, Той го утешил с едно Божествено явление, а после му възвестил часа на кончината му. Блаженият страдалец се преизпълнил с радост и макар винаги да бил готов за кончината, започнал усърдно да се приготвя да я посрещне. В радостния за него час на смъртта, той с веселие предал душата си в ръцете на Христа Бога, Когото обикнал от младини и за Когото толкова страдал.

Така Христовият изповедник и мъченик изминал жизнения си път и преминал в радостта на своя Господ. Той бил погребан в града, в който бил заточен. След погребението на гроба му можели да се видят три чудни светилника, които

сияели с неизказан пламък и озарявали мястото. Светият, който през целия си живот бил светлина за света, след кончината си и до днес не престава да озарява всички хора с примера на своя добродетелен и многострадален живот и голямата си ревност по Бога. Светилниците над гроба му били ясно знамение за това, че Божият угодник се е заселил в небесните обители на Пресвета Троица, в незалязващото Божие царство, където като слънце сияе заедно с праведниците и се наслаждава да съзерцава Троичната светлина. След края на преподобния Максим останал жив ученикът му, апокрисиарият Анастасий, който впоследствие особено подробно описал житието, подвижите и страданията на своя отец и учител. От него приведохме със съкращения това, което е достатъчно за наша полза, за прослава на Бог, славен в светиите, Отец, Син и Свети Дух, на Когото и от нас, грешните, да бъде слава, чест и поклонение сега и завинаги и во веки веков. Амин.

Тропарь преподобному Максиму Исповеднику

глас 8

Правосла́вия наста́вниче,/ благоче́стия учи́телю и чистоты́,/ вселённыя свети́льниче,/ мона́шествующих богодухнове́нное удобре́ние,/ Макси́ме премúдре,/ учёными тво́ими вся просвети́л еси́, цевни́це духо́вная. // Моли́ Христа́ Бо́га спасти́ся душа́м на́шим.

(Перевод: Православия наставник, благочестия учитель и чистоты, светильник вселенной, архиереев Богодухновенное украшение, Максим премудрый, учениями твоими ты всех просветил, лира духовная; моли Христа Бога о спасении душ наших.)

Кондак преподобного Максима Исповедника

глас 8

Троицы рачителя и великаго Максима,/ научающа ясно вере Божественней,/ еже славити Христа, во дву естествах, волях же и действиях суща,/ в песнях достойных, вернии, почтим, взывающе:/ радуйся, проповедниче веры.

(Почитателя на Троицата, великия Максим, който ни учи ясно на Божествената вяра да славим Христа в две естества, воли и действия, да почетом в достойни песни, верни, зовейки: радвай се, проповедниче на вярата.)

Ин кондак преподобного Максима исповедника

глас 6

Свет Трисиянный, всельшийся в душу твою,/ сосуд избран показа тя, всеблаженне,/ являюща Божественная концем,/ неудобопостижных разумений ты сказуяй, блаженне,/ и Троицу всем, Максиме, возпроповедуяй ясно, // Пресущную, Безначальную.

(Трисияйната Светлина, вселила се в душата ти, те показа избран съсъд, всеблажени, явяващ божественото до краищата на земята, и като ти извести неудобопостижими разбираия, блажени, си проповядвал ясно на всички надсъщностната и безначална Троица.)

Величание преподобному Максиму Исповеднику

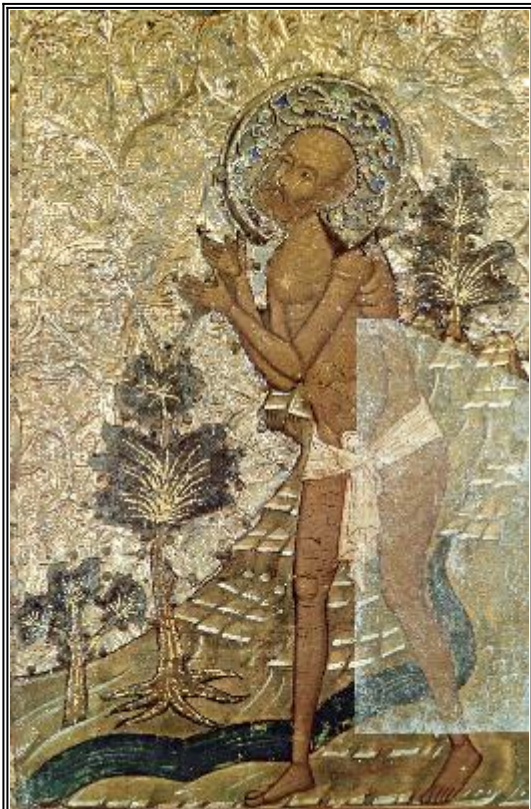
Ублажа́ем тя,/ преподо́бне о́тче Макси́ме,/ и чтим святу́ю па́мьять твою́,/ наста́вниче мона́хов// и собесéдниче Ангелов.

Молитва преподобному Максиму Исповеднику

О, священная главо, преподобне отче, преблаженне авво Максиме! Не забуди убогих твоих до конца, но поминай нас всегда во святых и благоприятных молитвах к Богу: помяни стадо твое, еже сам упасл еси, и не забуди посещати чад твоих моли за ны, отче священный, за дети твоя духовныя, яко имеяй дерзновение к Небесному Царю: не премолчи за ны ко Господу, и не презри нас, верою и любовью чтущих тя: поминай нас недостойных у Престола Вседержителя, и не престай моляся о нас ко Христу Богу, ибо дана тебе бысть благодать за ны молитися. Не мним бо тя суща мертва: аще бо телом и преставился еси от нас, но и по смерти жив сый пребываеши, не отступай от нас духом, сохраняя нас от стрел вражиих и всякия прелести бесовския и козней диавольских, пастырю наш добрый. Аще бо и мощей твоих рака пред очима нашими видима есть всегда, но святая твоя душа со ангельскими воинствы, со безплотными лики, с Небесными силами, у Престола Вседержителя предстоящи, достойно веселится, ведуще убо тя воистину и по смерти жива суща, тебе припадаем и тебе молимся: молися о нас Всесильному Богу, о пользе душ наших, и испроси нам время на покаяние, да невозбранно прейдем от земли на Небо, от мытарств же горьких, бесов воздушных князей и от вечныя муки да избавимся, и Небеснаго Царствия наследницы да будем со всеми праведными, от века угодившими Господу нашему Иисусу Христу: Ему же подобает всякая слава, честь и поклонение, со Безначальным Его Отцем, и с Пресвятым и Благим и Животворящим Его Духом, ныне и присно, и во веки веков. Аминь.

Память блаженного Максима, Христа ради юродивого, московского чудотворца (1433)

Г.)

*Св. Максим Московски.
Фрагмент от икона. Русия.
Последна четвърт на XVI
век.*

Милосердый Господь открыл несколько путей для спасения и достижения вечного блаженства. Но самым трудным и тяжким из них является подвиг добровольного юродства. Блаженный Максим избрал себе сей путь и неуклонно шествовал им до самой своей кончины. Время не сохранило до нас подробного жития сего Московского чудотворца. Отказавшись от всех удобств жизни, он почти обнаженный ходил по улицам города Москвы, перенося и холод и жар. Своими изречениями он многих удерживал от зла или ободрял в трудах. «Хоть люта зима, да сладок рай», – часто говаривал он. «За терпение Бог даст спасенье». «Бог велик, неправду сыщет. Ни Он тебя, ни ты Его не обманешь». «Всяк крестится, да не всяк молится».

Блаженный Максим подвизался в первой половине XV века. То было тяжелое время для Русской земли: иго татар, голод, засухи и моровая язва угнетали народ. Своим терпением святой учил людей терпению. Проводя сам нестяжательную жизнь, он желал, чтобы и другие не забывали из-за временных богатств о своей душе, удерживал московских торговцев от несправедливых сделок: «Божница домашня, а совесть продажна. По бороде Авраам, а по делам Хам».

После таких подвигов, блаженный Максим преставился 11 ноября 1433 года и был погребен у церкви святых Бориса и Глеба на Варварской улице. Господу было угодно прославить чудесами Своего угодника. Так, у гроба святого в 1506 г. произошло исцеление одного человека. у которого была сведена нога. В 1547 году 13 августа были обретены нетленные мощи блаженного Максима и тогда же было установлено празднование святому. Самые мощи оставались под спудом. Благоговейные чтители памяти святого построили придел над мощами святого Максима Московского в честь преподобного Максима Исповедника. В 1698 году, по усердию московских жителей Максима Верховитина и Максима Шаровникова, старые церкви были разобраны. При сем отвалившийся от стены камень открыл великое сокровище – целебные мощи святого блаженного Максима. Они были с честью перенесены в один из Московских соборов, где находились во все время строения нового храма. Сей храм, существующий и донныне, был освящен во имя святого блаженного Максима с приделом в честь Максима Исповедника.

Около сорока лет хранились мощи блаженного в сем храме. В 1737 году произошел сильный пожар, известный под именем Троицкого. Пламя охватило и церковь во имя блаженного Максима Московского. Храм весь выгорел, сгорела и рака с мощами святого Максима. Уцелевшие части святых мощей были благоговейно собраны и переданы в сей храм в 1768 году.

Здесь и до сего дня почивают мощи святого Максима, подавая исцеления во славу Божию. Аминь.

Тропарь блаженному Максиму Московскому, Христа ради юродивому

глас 4

Терпением своим велию мзду на Небесех стяжал еси, / в буйство волею Христа ради преложишься / и на Небо мысленное, яко на колеснице огненной, / возшел еси, премудре Максиме. / Днесь мы ныне чтим честных мощей твоих обретение / вкупе с благочестивыми и верными людьми царствующаго града Москвы, / да вси вопием ти: / моли Христа Бога // спастися душам нашим.

Ин тропарь блаженному Максиму Московскому, Христа ради юродивому

глас 5

Наготою телесною и терпением / обнажил еси вражия коварствия, / обличая неподобное его деяние, / зельне страждя солнечный вар / и нуждныя великия студени, / мразы и огня не чул еси, / Божиею помощию покрываемь, / Максиме премудре, / о верою творящих память твою честно, / и усердно притекающих к мощем твоим, // моли избавитися от бед и падения избежати.

Кондак блаженному Максиму Московскому, Христа ради юродивому

глас 8

Вѣроу и любóвию твоѣ честнóе обрѣтение прáзднующих,
блажѣнне,/ сохранí и соблюди́ от всякой злóбы и соблáзна
змийна,/ íмаши бо дерзновѣние ко Влады́це всех Христú,/
Егóже моли́ спасти́ люди, моля́щиятися,/ да вси вопиѣм ти://
ра́дуйся, óтче Максíме, цáрствующему гра́ду Москвѣ похвалó.

Ин кондак блаженному Максиму Московскому, Христа ради
юродивому

глас 2

Вы́шняя красоты́ желáя,/ нíжняя слáдости и телѣсная
одея́ния в ничтóже вмени́л еси́,/ и нестяжáние пáче сýетнаго
мíра возлюбíл еси́. / Ангельское жити́е проходя́,/ скончáлся
еси́, блажѣнне Максíме:// с нíмиже Христá моли́
непрестáнноо всех нас.

Молитва блаженному Максиму Московскому, Христа ради
юродивому

Угóдниче Бóжий, моли́твенниче наш тѣплый и скóрый
помóщниче, блажѣнне Максíме! Припада́юще к ра́це мощей
твои́х прославля́ем многотрудныя пóдвиги юрóдства твоегó
Христá ра́ди, возлюбíв бо Еди́наго Бóга от всея́ души́ твоея́, ты
мирски́ми красóтами не восхотѣл еси́ наслажда́тися; родна́го
жили́ща, любвѣ срóдник, богáтства и слáвы врѣменныя
отрѣклся еси́ и безприютное жити́е возлюбíл еси́. Прилежáв о
спасѣнии души́, плоть твою́ нагото́ю телѣсною, мрáзом и
знóем, постóм и бдѣнием, долговрѣменным на земли́ лежáнием
изнури́л еси́ и вся стра́сти ея́ дúхови покорíл еси́, на земли́
пожив небѣсно, во плóти духóвно, умóм весь к премíрным
взѣмся, плотску́ю мúдрость отрíнул еси́ и, быв мудр о Христѣ,
юрóд мíрови показáлся еси́, от неразúмных мно́гия обíды и
би́ении благоду́шно притерпева́я и мно́гих нечестíвых на путь

спасения наставляя. Тёмже, по скончании твоих подвигов, всеправедный Судия нетлением честных твоих мощей и многими чудесы ты прослави, душу же твою святую в Небесныя обители всели, идеже, предстоя Престолу Неприступнаго Божественнаго Света, в Нем, яко в зеркале, видиши наша нужды, слышиши наша к тебе прошения и яко друг Христов имаше велие к Нему дерзновение молиться о нас. Сего ради усердно просим тя: помолися Господу Богу о нас, к земли приверженных, да и мы, в подражание твоему ангелоподобному на земли житию, не погрязнем в суетных житейских попечениях и в земных наслаждениях, не прельщаемся и не прилепляемся всею душою к тленным мира сего благом, но да обратит Господь Своею благодатию наша мысли и желания к Небесным и укрепит желати восприятия будущих нетленных сокровищ, да подаст нам, слабым, силу к побеждению страстей, мыслей и желаний греховных, да пленит наш кичливый ум в послушание веры, избавит от высокоумия, суемудрия, ложных пагубных учений и дарует нам мудрость духовную, да растворит окамененная сердца наша слезами умиления и сокрушения о наших согрешениях, согреет их любовью к Нему, нашему Создателю, и к ближним нашим. Испроси всем, во всякой нужде сущим и к твоему заступлению прибегающим, всякий дар, коемуждо благопотребен: больным — исцеление, печальным — утешение, бедствующим — помощь, обиженным — защиту. Принеси ко Господу святую молитву о всех нас, многогрешных, яко да не по грехом нашим воздаст нам, ниже по беззакониям нашим накажет нас, но отвратит всякий гнев, праведно движимый на ны, и пробавит милость Свою, всяких нужд, бед, напастей, скорбей и болезней нас избавляя, имже вест судьбами да наставит нас на путь спасения, подаст прочее время живота нашего в покаянии и благочестии прейти и христианскую кончину, неболезненну, непостыдну, мирну, и Небеснаго Царствия наследие получитьи со всеми святыми во веки веков.

Ами́нь.

Молитва вторая блаженному Максиму Московскому, Христа ради юродивому

О, уго́днице Бо́жий, блаже́нне Макси́ме! Помоли́ся Го́споду Бо́гу о нас, рабе́х Бо́жих (имена), к земли́ приве́рженных, да обрати́т Госпо́дь на́ша мы́сли и желáния к Небе́сным и да укрепíт б́удущих нетлѣнных сокровищ желáти, да пода́ст нам си́лу к побежде́нию страсте́й, мы́слей и желáний грехо́вных, да пленíт наш ум в послуша́ние ве́ры, да изба́вит от высокоу́мья, суемúдра и мúдрость духо́вную нам да́рует: та́же окамене́нная сердца́ на́ша слезáми умилѣния о гресѣх сокруше́ния да раство́рит и да согре́ет я́ к на́шему Созда́телю любóвию и братолóбием ко б́лижним на́шим. Блаже́нне Макси́ме, принеси́ ко Го́споду моли́тву о нас, я́ко да не по грехо́м на́шим возда́ст нам, ниже́ по беззакóнием на́шим нака́жет нас, но да пробáвит мíлость Свою́ на нас, от вся́ких нужд, бед, напáстей, скорбе́й и болѣзней избавля́я, и íмиже весть судьба́ми да наста́вит нас на путь спасѣния, и да сподо́бит нас христиáнскую кончи́ну небо́лезнену, непосты́дну и мíрну прия́ти и Небе́снаго Цáрствия насле́дие получи́ти со все́ми святы́ми во ве́ки веко́в. Ами́нь.

ЧЕТИ-МИНУТЫ НА СВ. ДИМИТРИЙ РОСТОВСКИ

ЖИТИЕ СЯТЯТЕЛЯ ТИХОНА ЗАДОНСКОГО († 1783 г.)

Свети Тихон Задонски. Икона от Русия. XVIII в.

При описании жития отечественных святых, утешительно и ободрительно для сердец наших явление земле Русской угодников Божиих, ясно доказывающее, что не оскудела и для нас благодать Божия, всегда восполняющая то, что оскудевает в слабой природе человеческой. И какое торжество для Церкви православной, прославляемой верными сынами своими! Господь увенчал их венцами нетления во свидетельство их подвигов и правого исповедания той Церкви, которая и доселе есть столп и утверждение истины.

Происхождение свт. Тихона самое убогое: отец его, Савелий Кириллов, был дьячком в Новгородской губернии, в селе Короцке (Короцке) Валдайского уезда, и оставил по себе вдову с пятью малолетними детьми. Будущий святитель родился в 1724 году и был назван Тимофеем. Лишившись в младенчестве отца, он остался на попечении матери Домники и старшего брата Евфимия. «Как я начал себя помнить, – вспоминал впоследствии святитель Тихон, – в доме при матери нашей (отца своего я не

помню) было нас четыре брата и две сестры; большой брат дьячкову должность отправлял, средний же брат был взят в военную службу, а мы все, еще молодые, в великой жили бедности...» При таком положении Тимофей едва ли мог надеяться получить достаточное образование даже для исполнения церковной должности пономаря. Некий богатый бездетный ямщик полюбил Тимофея и хотел усыновить его. Он неоднократно просил об этом Домнику, обещая воспитать Тимофея как родного сына. Святитель Тихон вспоминал об этом: «Матушка моя, хотя и отказывала ему (ямщику) – жаль ей было отдать меня, – но крайний недостаток пропитания понудил ее отдать... Я хорошо помню, как, взяв за руку, она повела меня к ямщику. Старшего брата в то время не было дома. Когда же он возвратился, то спросил сестру: «Где матушка?». Та отвечала: «Повела Тишу ямщику». Брат, догнав матушку, стал пред ней на колени и сказал: «Ямщику его отдадите – ямщиком он и будет. Я лучше с сумою по миру пойду, а брата не отдам... Постараюсь обучить его грамоте, тогда он сможет к какой-нибудь церкви определиться в дьячки или пономари». И матушка воротилась домой». Так таинственный Божий Промысел от самого отрочества руководил будущим великим подвижником. Любовь братская спасла Тихона, она же приготовила в нем и достойного служителя Церкви. Но, оставшись в доме родительском, он продолжал томиться под гнетом тяжелой нищеты, питаясь одним черным хлебом, и то очень воздержанно. «Когда, бывало, дома есть нечего, – рассказывал он келейнику в последние годы своей жизни, вспоминая детство, – я ходил на целый день боронить землю у какого-либо богатого пахаря, чтобы он только прокормил меня». Так трудился Тимофей, живя в родительском доме до четырнадцати лет.

В 1737 году были изданы два указа императрицы Анны Иоанновны, которые со всей строгостью предписывали «сделать церковнослужительским детям разбор и лишних, особливо не уча-

щихся, отдавать на военную службу». В Новгородской епархии, не имевшей тогда епископа, исполнение этих указов было особенно ревностным.

Мать отрока Тимофея по чрезвычайной скудости от бывшего неурожая хотя и не нашла у себя достаточно средств, чтобы содержать сына своего в духовном училище, однако привезла его в Новгород на рассмотрение начальства, надеясь еще спасти сына от военной службы. Ее надежды едва не остались тщетными: уже Тимофей был назначен к исключению из духовного звания для определения в военное училище, когда опять сжалился над ним старший брат, служивший причетником при одной из новгородских церквей. Несмотря на крайнюю нищету, решился он взять брата на свое содержание и умолил начальство определить его в духовное училище. И 11 декабря 1738 года он был зачислен в Новгородскую духовную славянскую школу при архиерейском доме.

В 1740 году старанием нового епископа Новгородского Амвросия духовная славянская школа была преобразована в духовную семинарию. Из общего тысячного состава учащихся духовной школы Тимофей, как один из способнейших к наукам, был переведен во вновь открытую семинарию и принят на казенное содержание. Начальство Новгородской семинарии присвоило ему новую фамилию – Соколовский. О годах семинарской жизни святитель Тихон вспоминал впоследствии: «Я продолжал учение на казенном коште и терпел великую нужду по недостатку потребного к содержанию, и так бывало: когда получу казенный хлеб, то из одного половину оставляю для продовольствия себе, а другую половину продам; куплю свечу, с ней сяду на печку и читаю книжку. Товарищи мои, богатых отцов дети, случалось, иногда найдут отопки моих лаптей и, смеясь надо мной, начнут ими махать на меня, приговаривая: “Величаем тя”». Им же довелось впоследствии кадить еп. Тихону фимиам.

Юноша, всегда стоявший впереди всех своих сверстников, переходил успешно в высшие классы. Почти 14 лет обучался он в семинарии: два года грамматике и по четыре года – риторике, философии и богословию. Длительный период обучения связан с тем, что в недавно открытой семинарии был недостаток учителей.

В 1754 году Тимофей окончил семинарию. Один из исследователей так характеризует годы его пребывания в ней: «Во время всеобщего увлечения схоластикой, когда в самой семинарии, воспитавшей святителя, преобладала над всем схоластическая ученость, когда между словом и делом, между мыслью и действительностью не было ничего почти общего, когда о многом и очень хорошо говорили, но очень мало или же совсем ничего не делали, святитель Задонский был человеком, совершенно чуждым указанных недостатков и противоречий». Тимофей был назначен преподавателем сначала греческого языка, затем риторики и философии. Молодого учителя, отличавшегося необыкновенной сердечностью, скромностью и благочестивой жизнью, все очень любили и уважали – и ученики, и семинарское начальство, и новгородские архиереи.

Будущий святитель в тот период своей жизни все более прилагал ум и сердце Богу, изучая дивные пути Его и стремясь к иночеству и богомыслию. Промысел Божий готовил в нем доблестного подвижника и светильника Церкви Русской и, охраняя его от опасностей, явно указывал на его высокое предназначение.

Святитель Тихон по милости Божией стяжал способность особого духовного зрения. Однажды в майскую ночь Тимофей вышел из келлии и увидел разверзшиеся небеса и дивный свет. Вскоре после бывшего ему видения он окончательно решил стать иноком.

16 апреля 1758 года, в Лазареву субботу, Тимофей Соколов-

ский был пострижен в монашество с именем Тихон. После пострига он был вызван в Петербург, где Новгородский епископ Димитрий (Сеченов) рукоположил Тихона во иеродиакона, а летом того же года – во иеромонаха. В том же году иеромонах Тихон стал преподавать философию и был назначен префектом семинарии, но недолго оставался в этой должности. Епископ Тверской Афанасий (Вольховский), хорошо знавший дарования и благочестивую жизнь отца Тихона, ходатайствовал о его переводе в свою епархию. Указом Святейшего Синода от 26 августа 1759 года иеромонах Тихон был переведен в ведение Тверского архиепископа, который возвел его в сан архимандрита и назначил настоятелем Желтикова монастыря. В том же году архимандрит Тихон был назначен ректором Тверской семинарии и настоятелем Отроча монастыря. Одновременно он состоял присутствующим в духовной консистории и преподавателем богословия в семинарии.

Так быстро подвигался Тихон на поприще духовном, как светильник, который не мог оставаться под спудом. Многим уже было известно внутреннее его достоинство, и его ожидала высшая степень епископства. Два года провел он в должности ректора, и уроки богословия, составленные им для учеников своей семинарии, послужили основанием замечательной его книги о истинном христианстве, к назиданию всей отечественной Церкви, так как сам он был весь проникнут духом Св. Писания и творений отеческих. Тихон по своему глубокому смирению никогда не думал, что он может когда-либо достигнуть степени епископской, но Промысл Божий таинственно указал на него верховным пастырем Русской Церкви.

Однажды в день Пасхи, на Божественной литургии, во время Херувимской песни, подошел он вместе с другими пресвитерами к архиерею, который вынимал частички у жертвенника, и на его обычное прошение «Помяни мя, владыко святой» преосвященный Афанасий, забывшись, отвечал: «Епископство твое

да помянет Господь Бог во Царствии Своем». Смутился смиренный архимандрит, но архипастырь, улыбаясь, сказал ему: «Дай Бог вам быть епископом». А в этот самый день митрополит Дмитрий, первенствующий член Синода, вместе с епископом Смоленским Епифанием избирали vikария в Новгород. Уже были написаны имена семи кандидатов, выбор коих должен решиться по жребию, когда Смоленский епископ просил приписать к ним еще имя Тверского ректора, и хотя митрополит заметил, что он еще молод, однако велел записать. Три раза метали жребий, и три раза выпадал жребий Тихона. «Видно, Богу так угодно, — сказал Дмитрий, — хотя и не туда я думал его назначить, а в архимандриты Сергиевой Лавры».

13 мая 1761 года архимандрит Тихон был хиротонисан во епископа Кексгольмского и Ладожского, vikария Новгородской епархии, с тем, чтобы, управляя Хутынским монастырем, быть vikарием архиепископа Новгородского. Так на 37-м году жизни, через семь лет по окончании семинарского курса и через три года по принятии монашества, архимандрит Тихон по воле Божией был облечен архиерейским саном.

С любовью встретили новгородцы своего нового пастыря, воспитанного в их кругу, которого издавна привыкли уважать по его монашеской жизни. Многие из его товарищей, которые смеялись над его лаптями, были уже тогда священниками и диаконами в Новгороде. С большим смущением предстали они своему владыке, ожидая от него укоров, но владыка Тихон встретил их кротко, как некогда Иосиф братьев своих в Египте, словом мира: «Не бойтесь, я Божий». Епископ Тихон, улыбаясь, напомнил их детские годы: «Вы на меня махали отопками, а теперь будете кадилами махать, — и, видя их смущение, прибавил, — я это шутя вам говорю». Сестра Тихона, жившая в Новгороде, видела торжественную встречу брата своего и не смела к нему явиться, но он сам пригласил ее на другой день, и они вспомнили со слезами тяжкие годы своего детства в крайней

нищете. «Ты, родная, никогда не наскучишь мне, – говорил ей Тихон, – потому что я тебя почитаю как старшую сестру». Но не больше месяца прожила она под кровом братским – сам он отпевал ее.

Недолгое время суждено было святителю находиться в Новгороде – немногим более года. 3 февраля 1763 года, после кончины епископа Воронежского и Елецкого Иоанникия (Павлуцкого), он получил новое назначение на Воронежскую кафедру.

Воронежская епархия, в состав которой, помимо Воронежской губернии, входили некоторые города Тамбовской, Орловской и Курской губерний, а также Земля Войска Донского, нуждалась тогда в преобразованиях. До 800 церквей и более 800 тысяч жителей составляли обширную паству святителя Тихона, но она была лишена всех вещественных средств, потому что в это самое время были отобраны церковные имущества, а положенные по новым штатам оклады еще не производились. Напрасно писал о том свт. Тихон к властям светским и духовным, представляя затруднительность своего положения, упадок образования духовного, разрушение самих зданий церковных и убожество соборной церкви.

Еще большим бедствием в жизни Воронежского края был раскол. Широкие степи Дона сделались с конца XVII века удобным и излюбленным местом укрытия преследовавшихся правительством старообрядцев и сектантов. Нелегко было святителю Тихону бороться с нестроениями церковной жизни. Его добрым намерениям ставились препятствия как со стороны отдельных лиц, так и со стороны всякой власти. Поэтому он должен был искать себе помощи свыше и в силе своего духа, в благодатном обилии пастырской своей ревности.

Одновременно занялся святитель и сооружением вещественных храмов, и обновлением нерукотворенных, которые составляли Церковь Бога живаго (2Кор.6:16), особое внимание обра-

щая на развитие и правильную постановку школьного духовного образования. Так как кафедральный собор его приходил в совершенную ветхость, святитель Тихон на другой же год своего прибытия одним только подаянием начал строить другой каменный Архангельский собор, который имел утешение довершить во время своего управления. Вместо семинарии нашел он в архиерейском доме на скудном иждивении одно только убогое училище славянского языка, потому что по новым штатам были уничтожены прежние сборы с имуществ церковных. Свт. Тихон старался, сколько мог, поддерживать своими средствами эту школу, завел и другие по городам и, как только получен был первый незначительный оклад, немедленно собрал в Воронеже полную семинарию (1765 год) и выписал для нее духовных учителей из Киева и Харькова, так что в короткое время она достигла цветущего состояния. И могло ли быть иначе, когда сам пастырь непрестанно о ней заботился, зная, что она послужит для нравственного утверждения вверенной ему паствы. Часто посещал он классы и знакомился с характером учеников, действуя на них личным своим присутствием гораздо более, нежели через доверенных людей. Он указывал им, какого лучше держаться порядка для образования юношей, отмечал назидательные места из духовных писателей и сам словесно поучал учеников; отличавшихся между ними ободрял подарками, вручая книгу или платье, иногда поощрял и денежным жалованием или принимал их на полное казенное содержание. И сверх того, святитель учредил для семинаристов по воскресным дням открытое преподавание Закона Божия в соборном храме.

Святитель весьма хорошо чувствовал, что для нравственного усовершенствования своей паствы прежде всего необходимо подготовить достойных пастырей, непосредственно ею руководящих. Духовное образование имело также решающее значение в борьбе с расколом и сектантством. Поэтому-то его пер-

вой заботой была как организация школ для бедных детей духовенства, так и для самого духовенства. Вскоре по своем приезде он написал для духовенства особую книжку под названием «Должность священническая о семи Таинствах» и разослал ее по всем монастырям и приходам для безмездной раздачи священникам. Книжка свт. Тихона была как малый катехизис, в котором излагалось по вопросам и ответам учение о каждом таинстве с убедительным внушением благоговейно совершать их. В следующем году дополнил он сей катехизис, присокупив к нему более подробное наставление «О Таинстве Покаяния» для руководства неопытных священников при исповеди: как им беседовать с людьми, хотящими раскрыть пред ними свою душу. Не довольствуясь тем, написал он еще год спустя «Окружное послание» духовенству своей паствы, внушая пресвитерам скромное и трезвенное житие, братолюбие взаимное и любовь к прихожанам и напоминая словами евангельскими высокий долг их звания. И на духовные должности святитель старался ставить лиц достойных и особо требовал, чтобы каждый священнослужитель имел Новый Завет и ежедневно его читал. В то же время начертал и руководство для духовных правлений с увещанием блюсти правосудие и присягу. Таким образом, ничего не было забыто заботливым архипастырем для вразумления поставленных на духовной страже.

Святитель Тихон был близок народу как по своему убогому происхождению, так и по первоначальному воспитанию, а потому особенно любил людей простого звания и умел с ними сближаться искренним словом, которое доступно было сердцу каждого. Соображаясь с духовной нуждой народа, добрый пастырь составил четыре малые книжки под заглавиями «Краткое увещание для всегдашней памяти о смерти», «Заметки из Св. Писания для возбуждения грешников от греховного сна», «Наставление во взаимных обязанностях родителей и детей», «Плоть и дух – взаимная их борьба в человеке». Святитель ве-

лел священникам прочитывать сии книжки народу вместо церковных поучений.

В Воронежском крае еще имели место давние языческие обряды. Особенно сильно возмущался дух святителя существованием «годового торжества» в честь языческого божества Ярилы, сумасбродством и пьянством во время масленицы.

В творениях его, появившихся в Воронеже, читаем: «Души многих находятся в худом состоянии... расслаблены, разболелись, требуют врачевства и целительного пластыря»; «христианской веры и жития равного и следов не видано»; «предерзости, злодеяния, насилвания, озлобления и прочия беззакония от злых и пагубных людей все более и более умножаются»; «многие, нынешнего наипаче века, люди то до болезни, то до старости, то до смерти отлагают покаяние... грех тяжкий, и точно прелесть диавольская. Знак есть крайнего о спасении нерадения и сна греховного».

Святитель Тихон против этого принимал самые решительные меры. Однажды он сам явился на праздник Ярилы. Видя пред собою святителя, одни «от стыда разбежались с площади игрища», другие «в угрызении совести» молча пали к ногам святителя, третьи «в горячности своего покаяния испрашивали прощения». Игрищные и торжищные палатки в присутствии святителя были разрушены.

А на другой день архипастырь созвал к себе в обитель всех городских священников и лучших граждан и в обличительном слове объяснил им все безобразия бывшего торжества, умоляя навсегда его оставить. В ближайшее воскресенье назначил он всенародное собрание в кафедральном соборе и там опять произнес сильное слово против языческого требища. Изложив сперва, до какой степени оно незаконно и недостойно христиан, напомнил он православным, что они записаны в воинство Христово и уже отреклись при Святом Крещении от сатаны и

его ангелов, но, забыв свое высокое звание, начинают бесчинствовать и от незаконных игр доходят даже до смертоубийства в угождение диаволу, ибо это требище установлено еще со времен язычества. Потом обратился к священникам, которые поставлены на страже дома Божия, и напомнил им строгую их ответственность, если допустят по своей беспечности гибель христианских душ. Не убоился он сказать сильное слово и светским властям, присутствовавшим в соборе, чтобы твердо исполняли долг свой, наблюдая за благочинием народа. И отцов семейств, и старейших из горожан проповедью увещевал: не оставаться равнодушными к такому позору, но удерживать детей своих и подчиненных от участия бесовских требищах, чтобы не дать случая врагам православия кощунствовать над Святой Церковью и обесславить самый город, где совершается такое хульное празднество, которого недостойное имя должно бы истребиться из памяти народа.

Слово сие, одушевленное простосердечием и пастырской ревностью, имело удивительный успех; рыдания в церкви заглушали голос проповедника, все покаялись с сокрушением сердца, и к вечной славе доброго пастыря языческий обычай навсегда был оставлен в Воронеже. Это было торжество христианства и любви, достойное первых времен проповеди слова Божия. Тихон смиренно благодарил Бога за дарованный ему успех. Простотой и силой проповеди святитель Тихон также вернул в православие не одну тысячу старообрядцев. «Влияние его на раскольников было велико, – отмечает историк. – Даже наиболее упорствовавшие из них, не возвратившиеся в лоно православия, несомненно, чттили его».

Святитель Тихон был чрезвычайно деятелен, ни одной свободной минуты у него не проходило напрасно, он все слишком близко принимал к своему любвеобильному сердцу. Заботясь об пастырях и о пасомых, святитель не забывал и о церковном благолепии: о ремонте и благоустройстве храмов, о церковной

утвари, священных сосудах и святых иконах. Ни одной праздничной церковной службы не пропускал святитель Тихон и не оставлял без назидания свою паству. В своих поучениях он особенно ополчался против сребролюбия и различных видов хищения, безнравственных увеселений, против роскоши, скупости и недостатка любви к ближним. Святитель смело обличал во всей наготе и безобразии эти и им подобные пороки.

Случалось, однако, кроткому пастырю терпеть и осуждение за свою благочестивую ревность, ибо не везде находил благоприятную почву для сеяния слова Божия. Немощным людям не нравилось иногда, что святитель во время общего бедствия налагал особые посты на граждан, но страх оскорбить его заставлял повиноваться, ибо уже заживо видели в нем угодника Божия и говорили между собою: «Нельзя не послушаться. Богу пожалуется». Действительно, бывали случаи, когда Господь видимо наказывал ослушников. Ехал однажды Тихон на погребение помещика через село Хлевное, по Московской дороге. Там грубые жители долго задержали его, не давая лошадей под предлогом, будто их нет, когда, напротив, были ими весьма богаты. Вскоре после того пали у них почти все лошади, так что они пришли в крайнюю бедность и почувствовали вину свою, что оскорбили человека Божия. Несколько лет спустя, когда уже Тихон жил на покое в Задонске, они пришли просить у него разрешения в вине своей, жалуясь, будто кроткий святитель их проклял. Тихон лежал больной и не мог принять их, но велел сказать им, что никогда и не думал их проклинать, а только Бог их наказал за неуважение к своему пастырю.

Постоянные труды и заботы, от которых святитель Тихон никогда не имел отдыха, также неприятности и частые затруднения при исполнении благих намерений сильно расстроили здоровье святителя. Епископ Тихон сожалел, что не может с прежней неутомимостью трудиться на пользу Церкви Божией. И в 1767 году он вынужден был оставить управление епархией и

удалиться на покой. Ему была назначена пенсия и дозволено жить там, где он пожелает.

Недолговременна была церковно-общественная деятельность святителя Тихона на Воронежской кафедре – четыре года и семь месяцев, но и за такой сравнительно короткий срок он оставил благотворный след в области духовного просвещения, и в церковном благоустройстве, и в миссионерском деле. После ухода за штат свт. Тихон более 15-ти лет пребывал на покое в монастырях Воронежской епархии: до 1769 года – в Толшевском Спасо-Преображенском монастыре, а затем – в Задонском монастыре.

Уединенный Толшевский монастырь за сорок верст от Воронежа привлек к себе внимание святителя глубокой своей тишиной среди дремучих лесов. Он надеялся, что свежий воздух и спокойствие при сельских работах восстановят его силы, но болотистая местность оказалась неблагоприятной для его здоровья. Более года колебался святитель и, наконец, на следующий 1769 год во время Великого поста решил переменить место, избрав для своего мирного убежища обитель Задонскую, благоприятную по климату, где водворился навсегда в небольшом каменном доме, пристроенном к колокольне у самых ворот.

Поселившись в этом монастыре, святитель Тихон стал великим учителем христианской жизни. В те годы он написал свои лучшие духовные произведения, в которых с глубокой мудростью развил идеал истинного монашества. Это «Правила монашеского жития» и «Наставления обратившимся от суетного мира». Этот идеал святитель воплотил и в жизни своей. Он строго хранил уставы Церкви и ревностно (почти ежедневно) посещал храмы Божии, часто сам пел и читал на клиросе, а со временем по смирению совсем оставил участие в совершении служб и стоял в алтаре, благоговейно ограждая себя крестным знаменем. Любимым келейным занятием его было чтение житий

святых и святоотеческих творений. Псалтирь он знал наизусть и в пути обычно читал или пел псалмы. Своей жизнью святитель учил всех окружающих тому, как надо жить, чтобы спастись. Подвижническая жизнь святителя Тихона, его неземная доброта утверждали людей в мысли о высоком достоинстве христианской веры.

По мере укрепления сил своих святитель стал испытывать сердечную скорбь о своей мнимой праздности, как это свойственно людям деятельным, которые внезапно чувствуют себя на свободе. Обилие времени точно так же тяготило его душу, как некогда и недостаток его для пастырских занятий. Ему казалось, что он совершенно бесполезен для общества, а между тем получает пенсию за прежнюю службу. К тому же укорял себя даже и в том, что принял, хотя и на краткое время, сан епископский, считая себя недостойным его. Такие мрачные думы волновали его сердце, и он часто о том говорил своим присным; писал даже первенствовавшему в Св. Синоде митрополиту Гавриилу, который знал его лично и уважал. Думая его успокоить, митрополит предложил ему в управление Валдайский Иверский монастырь, близ места его родины, но Тихон не решился, борясь с помыслами, еще однажды переменить место, избранное им для покоя. Но, совершенно покорив себя воле Божией, твердо сказал: «Хотя умру, а не выйду отсюда!» И с этой минуты стал спокойнее. Еще его успокоило слово простого старца, как тайное указание Промысла Божия. Был в Задонске некто Аарон, уважаемый им за строгую жизнь. Однажды келейник святителя, встретив инока у святых ворот, сказал, что преосвященный имеет неперемнное желание выехать из Задонска в Новгородскую епархию. Аарон отвечал: «Божия Матерь не велит ему отсюда выезжать». Когда келейник передал ему слова старческие, святитель Тихон смиренно отвечал: «Да я не поеду отсюда» — и порвал уже приготовленную просьбу. Совершенно отложив всякую мысль о перемещении из Задонска, он решил-

ся посвятить себя вполне служению ближним, чтобы быть полезным Церкви, хотя и не на кафедре святительской.

Любил святитель беседовать с каждым о спасении души. Он собирал вокруг себя детей и учил их молиться Богу, входил в разговор с крестьянами и учил любви к труду и страху Божию, делил скорби несчастных. Иногда выезжал к знакомым, и чаще тогда, когда не ожидали его, но имели нужду в его советах. Нищих стекалось к нему множество, и всем им раздавал он милостыню, когда возвращался из церкви, или на крыльце через келейников, но ни в какое время никому не отказывал из убогих. Часто вступал сам в беседу с монастырской братией, с послушниками и простыми богомольцами, допуская каждого к себе под благословение и стараясь по возможности утаить от них высокий свой сан, чтобы свободнее раскрывали пред ним свою душу; посему встречал их на дворе или у своего крыльца в простой иноческой одежде, расспрашивал о нуждах и трудах, и для каждого у него было назидательное слово. Кроме устных бесед, вел благочестивую переписку, излагая мысли в письмах. Когда случалось, что кто-либо из соседних крестьян пострадал от неурожая или пожара, добрый пастырь давал ему по возможности пособие деньгами, которые сам заимствовал у благодетелей. Если же кто из богомольцев дорогой заболел, то принимал его в свой дом и держал до выздоровления, а иным посылал на дом пищу или лекарства; никто из болевших среди монастырской братии не оставался без его призрения. Не только людям простым оказывал он помощь, но и сиротам из дворянского звания не отказывал. Пользуясь общим уважением, ходатайствовал в судах за притесняемых и давал от себя просительные письма, которые имели благоприятное влияние. Поэтому можно судить, до какой степени было к нему привязано все окрестное население.

Сострадал чадолюбивый пастырь и заключенным в тюрьмах за долги и за преступления и нередко посещал их. Заключен-

ные встречали его как отца, и он радушно садился между ними, будто в кругу семьи, расспрашивал каждого о вине его и старался пробудить в нем раскаяние или внушить терпение для перенесения своей участи.

Святителю Тихону обязана своим возрождением и женская Знаменская обитель в г. Ельце. Случился большой пожар в 1769 году, от которого сгорел девичий монастырь, и все монахини были переведены в Воронеж. Одна только послушница решилась по благословению святителя водвориться на пепелище бывшей обители, ибо он предсказал, что по молитве усопших стариц опять возобновиться обитель. Послушница нашла там убогую старицу, которая устроила себе келлию из каменного погреба, и мало-помалу собралось к ним несколько сестер. При пособии святителя и одного из благочестивых граждан елецких соорудилась небольшая деревянная церковь во имя Знамения Богоматери и образовалась при ней община, которая и возведена была в женский монастырь.

С годами святитель Тихон все более увеличивал свои подвиги. Жил святитель в самой простой обстановке: спал он на соломе, накрываясь овчинным тулупом. Трапеза его была самая скудная, но и тут он говаривал, как бы упрекая себя в роскоши: «Слава Богу, вот какая у меня хорошая пища, а братия моя: иной бедный в темнице сидит, иной без соли ест – горе мне, окаянному». Одежду имел самую простую, потому что он хотел быть иноком и подвижником в полном смысле слова. В баню никогда не ходил и не любил, чтобы ему прислуживали, разве только когда бывал болен. Смирение его доходило до того, что на насмешки, которые нередко сыпались ему вслед, святитель не обращал внимания, делая вид, что их не слышит, и говорил после: «Богу так угодно, что служители смеются надо мною, – и я достоин того за грехи мои». Часто говорил он в подобных случаях: «Прощение лучше мщения». Всю свою жизнь святитель «досады, скорби, обиды радостно терпел еси, помыш-

ляя, яко венец без победы, победа без подвига, подвиг без брани, а брань без врагов не бывает» (6-я песнь канона).

В минуты искушений затворялся он в келлии и, повергаясь на землю, с рыданием молил Господа избавить его от лукавого. Большую часть ночи проводил в бдении и молитве и только на рассвете давал себе часа четыре покоя и еще около часа после обеда. Потом выходил на прогулку в монастырский сад, удаляясь куда-нибудь в чащу деревьев, но и тут любил погружаться в богомыслие. Плодом его размышлений о природе и о людях были творения, которые святитель завершил на покое, «Сокровище духовное, от мира собираемое» (1770 г.), «Об истинном христианстве» (1776 г.).

Подвигами самоотречения и любви душа святителя возвысилась до созерцаний небесного и прозрений будущего. Он предсказал много из судеб России, в частности, говорил о победе России в Отечественной войне 1812 года. Не раз святителя видели в духовном восхищении, с измененным и просветленным лицом, но он запрещал говорить о том.

За три года до кончины святитель Тихон каждый день молился и со слезами просил Бога: «Скажи мне, Господи, кончину мою и число дней моих!». И вот однажды на утренней заре он услышал тихий голос: «В день недельный будет конец жизни твоей». Это святитель открыл своему ближайшему другу отцу Митрофану. Духовный благодатный мир, который наступает после борьбы, в то время уже обитал в святой душе подвижника.

В праздник Рождества Христова 1779 года святитель в последний раз был в храме на Божественной литургии. 29 января 1782 года святитель составил духовное завещание, в котором, воздав славу Богу за все Его благодеяния к нему, словами апостола Павла выразил упование на милость Божию и за пределами земной жизни. Свою кончину святитель предугадал и предсказал за три дня, позволив в тот день всем знакомым прихо-

дить к нему прощаться. 13 августа 1783 года, «в день недельный», в шесть часов сорок пять минут утра душа святителя разлучилась с телом. «Смерть его была столь спокойна, что он как бы заснул». Так окончил свою многотрудную жизнь на 59-ом году от рождения святитель Тихон Задонский.

До самого дня погребения множество поселян и городских жителей из Ельца и Воронежа приезжали в обитель и требовали панихид над усопшим, так что недоставало иеромонахов для службы, и нужно было содействие окрестных священников. После отпевания, которое совершилось только 20 августа, тело блаженного Тихона руками священников было перенесено под алтарь соборной церкви в специально приготовленный для него склеп.

Благоговейно была чтима память святителя Тихона в Задонске не только теми, которые знали его лично, но и теми, которые о нем только слышали или читали его назидательные творения. Панихиды о святителе непрестанно совершались над его гробницей, и вскоре после его блаженной кончины начались знамения и исцеления, свидетельствовавшие о его небесной славе.

Обретение мощей

12 августа 1861 года святитель Тихон был причислен к лику святых Русской Церкви. На следующий день в г. Задонске при огромном стечении паломников со всех концов России митрополитом Санкт-Петербургским и Ладожским Исидором (Никольским) в сослужении многочисленных иерархов и духовенства были открыты мощи святителя Тихона. В день памяти свт. Тихона была совершена соборная литургия, после которой начался крестный ход со святыми мощами не только кругом собора, но и вокруг обители Задонской, где он и почил от трудов своих. Умилительное зрелище было. Весь монастырский двор, все крыши, ограда и высокая колокольня были унижены наро-

дом, который, держась друг за друга, сидел так с раннего утра, чтобы только занять места; даже все деревья монастырские были покрыты людьми. Народ бросал убрusy и полотна по всему протяжении крестного пути; холсты и полотенца летали по воздуху через головы проходящих, так что более чем на аршин высоты (0,71 м) накидано их было по той дороге, где проходило шествие, и собрали до 50 тысяч аршин холста, которые были розданы убогим, чтобы святитель Тихон и в день своего прославления, как бывало при жизни, одевал убогих. Так светильник был водружен на свещнице, «да светит всем, иже в храме суть». И днем памяти святителя Тихона установлено 26 августа (13.08 ст.ст).

† ВИЖТЕ ОЩЕ

Против ереста на новостилието

Отстъплението от вярата наречено "нов стил"

ЗА СЪКРАЩАВАНЕТО НА ЛИТУРГИИТЕ, ТАЙНСТВОТА И ТРЕБИТЕ В НОВОСТИЛНАТА ЦЪРКВА

ЗА ПРЕМАХВАНЕТО НА ОГЛАШЕНИЕТО

ЗАЩО БОГ НИ ИЗОСТАВИ

За Петровият пост и въпросите, които поражда

ЗА КОРЕНА НА ЗЛОТО, ЗА НАЧАЛОТО НА ОТСТЪПЛЕНИЕТО НА РОДНАТА НИ „ЦЪРКВА“, ЗА БЪЛГАРСКАТА СХИЗМА

Театърът на антихриста

ИСТИНАТА ЗА НАШИЯ НАРОД

Християнството на българите и техните владетели

ИДЕЯТА "ПРАВОСЛАВНИ БУДИТЕЛИ"

Православна ли е демокрацията

Народе, народе...

Защо се премахва вероучението

За старостилния икуменизъм

КОЙ СТОИ ЗАД ОТСТЪПЛЕНИЕТО

ДИСЕКЦИЯ НА ЧОВЕКООМРАЗТА

**ПАСТИРСКО ОКРЪЖНО ПОСЛАНИЕ ПРОТИВ
МАСОНСТВОТО**

Против юдомасонството

Изповедание на вярата

КЪДЕ СЕ Е СЪХРАНИЛО ПРАВОСЛАВИЕТО